SAMUELIS REYHERI, JC. ... DISSERTATIO DE NUMMIS QUIBUSDAM EX CHYMICO METALLO...

Samuel Reyher

Digitized by Google

SERENISSIMO PRINCIPI AC DOMINO,

DN. FRIDERICO,

Norvvagiæ Heredi, Slesvvigæ, Holſatiæ, Stormariæ & Dithmarſiæ Duci,

Oldenburgi & Delmenhorſti Comiti,

Principi ac Domino ſuo Clementiſſimo,

hanc Diſſertationem humillimè conſecrat

AUCTOR.

Digitized by Google

Dux Sereniſsime, Princeps ac Domine Clementiſſime,

P*Atriæ ſalutem ut quæramus, propria ſuadet ſalus. A patriæ enim felicitate indigenarum quoq; pendet conſervatio. Licet autem me in hâc regione natum minimè aſſerere queam, eandem tamen à me pro patria habendam eſſe non una moveor ratione. Ut taceam nunc tritiſſimum iſtud,* Patria eſt, ubicunque bene

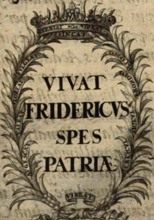
eſt; *vel illud,* Ubi vir fortis ſedem elegerit, Patria eſt; *unicum hoc memoraſſe ſufficiat, Reverendiſſimum atq; Sereniſſimum Serenitatis Tuæ Parentem, Dn. CHRISTIANUM ALBERTUM, Heredem Norwagiæ, Poſtulatum Epiſcopatûs Lubecenſis Coadjutorem, Ducem Sleswigæ, Holſatiæ, Stormariæ & Dithmarſiæ, Comitem Oldenburgi & Delmenhorſti, &c. Academiæ hujus Inſtauratorem Magnificentiſſimũ, & Conſervatorem adhuc Munificentiſſimum, Principem ac Dn. meum Clementiſſimum, omnibus & ſingulis hujus* Univerſitatis *Profeſſoribus, & eo ipſo mihi etiam meisq;, clementiſſimè Indigenarum conceſſiſſe Jura. Merito itaq; & mihi ſalus Cimbriæ cordi eſſe debet, cujus incrementa, quantum in me fuit, per XXVI fermè annos, ſedulò promovere, nec omninò fruſtra, anniſus ſum. Ecquid autem magis augere poteſt provin-*

ciæ

ciæ alicujus ſalutem, quàm prudens ejusdem adminiſtratio & regimen, quod ſine prudentibus obtineri nequit Principibus. Meritò itaq; non tantùm Patri Patriæ longævam & felicem hujus lucis uſuram, ſed Spei quoq; Patriæ proſperam apprecamur vitam. Quam ob rem cùm anno ſuperiori è Suecia ſalvus & incolumis per DEI gratiam redux primâ vice hanc civitatem, inq; illâ noſtram viſitares Academiam, jure meritoq; omnes Ducatuum horum incolæ, interq; illos almæ hujus Chriſtian-Albertinæ tàm Patres, quàm Cives, ſolemni gratulatione ac ſplendida acclamatione ſuum vovendi ardorem humillimè expreſſerunt; nec me ſincerum animi devotiſſimi affectum celaſſe decuit, ob ſingulare, quo Tua Serenitas me mactavit beneficio, dum Cameram meam obſcuram benigniſſimis illuſtrare radiis haud dedignata eſt: Ubi inter alia Votivam

Digitized by Google

tivam exhibui Tabulam, cujus effectus ut perpetuus & perennis ſit, eandem æri inciſam, præſertim hoc tempore, quo feliciter, per DEI optimi maximi gratiam, exantlato itinere Italico, Patriam exoptatiſſimo Tuo exhilaraſti reditu, denuò offerre & humillimè hîc conſecrare volui.

Præterea in procinctu ſtanti, & expeditionem in crudeliſſimos Germanorum hoſtes mo-

CHRISTIANUS I. Rex Succiæ &c. † 1481.

CASIMI... Rex Polo... † 149...

...US ...em.

JOHANNES Rex Norvvag. &c. † 1513.

CHRISTIANUS III. Rex Dan. &c. † 1559.

ELISABETHA Norvvag. † 1555.

BARBA... Polonica † ...

...ohe-

ANNA Branden-burg. † 1567.

...US ...541.

UDALRICUS Dux Megapolit. † 1603.

CHRIST... Saxon. † ...

FRIDERICUS I. Rex Dan. Norvv. † 1533.

Elect... ...86.

SOPHIA Megapolit. † 1630.

FRIDERICUS II. Rex Dan. &c. † 1588.

ADOLPHUS, Her. Norvv. † 1586.

CHRISTI... Hassiac. † 16...

CHRISTIANUS IV. Rex Dan. Norvv. &c. † 1648.

...S I. ...1591.

JOHANNES ADOLPHUS, Heres Dux Slesvv. Holſ. &c. † 161...

...GEORG. I. ...1656.

FRIDERICUS III. Rex Dan. & Norvv. &c. † 1670.

FRIDERICUS, H...

FRIDERICA AMALIA n. 1648.

CHRIS... D...

Digitized by Google

molienti meritò fumoſas quorundam Majorum Tuorum imagines, quarum infinita reſtat copia, nominetenus ſaltem ob oculos poſui, certò ſciens, fore, ut illorum ſplendorem non tàm oculis intuearis, quàm Heroicas Glorioſiſſimorum Avorum virtutes imitari, imò ſuperare, & multis paraſangis à tergo relinquere ſis conaturus. Abeunti itaq; militatum votivas illas veterum Romanorum acclamare volui voces : SERVET TE DEUS, FRIDERICE FORTISSIME! *Idem ſupremum Numen faxit, ut victis hoſtibus internecione dignis tria illa Julii Imperatoris verba,* VENI. VIDI. VICI. *reſcribere poſſis, utq; finitò bello glorioſè reducem veteri quoque Romanorum formulâ,*

MACTE VIRTUTE ESTO!

Te excipere queamus. Denique teſtandæ devotionis humillimæ gratiâ Nummorum quorundam, præcipue Suecicorum, & varias

Cuſpidibus Enſis erecti & Trigoni imponitur Nomen DEI ſanctiſſimum

JEHOVA

VERBUM. CARO FACTUM. EST
ZEPHYRIS SPIRANTIBUS
MESSIAS SPIRITUS

IRA PLACATA

⊖ ♀ ☿

HOMO

§. 7. In altera facie habentur ſequentia:

✠ FRANCISCUS. II. D. G. SAXONIÆ.
ANGARIÆ. WESTPHALIÆ. ET. HADELERIÆ
DUX
PROPITIO DEO SECURUS AGO
SIMPLICITAS ET RECTUM TUUM
RUTA VIRESCET
DEO
SIBI ET PROXIMO
MIRABILIS
DEUS EST IN
OPERIBUS SUIS
POSUI TIBI PUNCTUM
ET REDUCAM
TE
SAPIENTIÆ DIVINÆ MUNUS
TA ND EM
☉
C

§.8. Fran-

§. 8. Franciſcus hic II. aliàs Junior dictus, fuit filius Franciſci I. natusque eſt circa annum Chriſti 1543. & obiit 1619. Pater fuit XIX. liberorum. Filius ejus Julius Henricus natus eſt anno 1587. obiit 1665. & reliquit filium Julium Franciſcum nat. 1640. in quo, anno 1689. ſine maſculis heredibus mortuo, ſtirps Saxo-Lauenburgica defecit.

§. 9. Alium Nummum ex argento Chymico factum in Gazophylacio Illuſtriſſimi ac Celſiſſimi Comitis Schwartzburgici, qui Arnſtadii Thuringiæ reſidet, Prudentiæ Numismaticæ amantiſſimi latere, ex literis Clariſſ. Dn. Tenzelii intellexi, qui ejusdem Nummi ectypum hîc expreſſum pro ſuo in me favore procuravit, cujus limbi ſequentes, easque Belgicas habent inſcriptiones.

✠ *Langſt geweeſt, eerſt gevonden:*
Door Goots gaeſt te deſer ſtonden
t' koompt van Godt
Dit Edel Lot. A. 1658.

Cap.

✠Vant' geen, dat Elck Verſmeet, ben ick in t' weſen bracht.
Dick' eer maer Vullis Was, bral nu met d' hoochſt pracht.

Cap. III.

De Ænigmatibus nonnullis Chymicis.

Ænigmatum Chymicorum antiquiſſimum eſt illud Sibyllinum, quod reperitur & explicatur in Libr. X. Hieronymi Cardani de Varietate rerum cap. LI. p.697. ubi circa finem indicat occaſionem, quâ inſtigatus eſt, hoc carmen explicare; relictis autem reliquis, quæ in dicto capite de Chymia proponit, ea tantum, quæ ad ænigmatis Sibyllini ſolutionem ſpectant, adducere volui.

§. 2. *Plurima* (inquiens,) *de his*, (nempe Gemmarum & metallorum transmutatione & alteratione) *in libris de Secretis ſcripſimus, quædam etiam in libris de Subtilitate: Sed cum in hos ſermones incidiſſem, probari hanc artem illuſtris* E-

 marus

marus Ranconetus *Præſes Lutetianus demonſtravit carmine Sibyllino : adeoque ad amuſſim , ut cum ambigua ſoleant eſſe talium reſponſa , hæc in cauſa clariora Solis luce ænigmatis verba fuiſſe videantur : Itaque quæ ille doctus Vir miro expreſſit artificio , prout ab illo accepi, dum Lutetiæ eſſem, ſubjungam.*

§. 3. Ea autem ſunt :

Ἐννέα γράμματ' ἔχω τετρασύλλαβός εἰμι, νόει με,
Αἱ τρεῖς, αἱ πρῶται; δύο γράμματ' ἔχουσιν ἑκάστη,
Αἱ λοιπαὶ δὲ τὰ λοιπά. Καὶ εἰσιν ἄφωνα τὰ πέντε,
Τοῦ παντὸς δ' ἀριθμοῦ ἑκατοντάδες εἰσὶ δὶς, ὀκτὼ
Καὶ τρεῖς τρεῖς δεκάδες σὺν τ' ἑπτὰ γνοὺς δὲ τίς εἰμι,
Οὐκ ἀμύκτος ἔσῃ τῆς παρ' ἐμοὶ σοφίης.

§. 4. *Dicit igitur eſſe nomen novem conſtans literis, quod quatuor continet Syllabas , quarum tres primæ duas tantum continent literas, reliqua reliquas, ſc. tres. In hoc nomine* ἀρσενικὸν *videntur omnia pulchrè congruere: Nam quatuor conſtat Syllabis , αρ , σε , νι , κον, quarum primæ tres, duas ſingulæ continent literas, quarta & ultima , tres , ita ut ſint in Univerſum novem Elementa. Atque hæc omnia clariſſima ſunt Experientia, quæ manifeſtè Græcè produntur.*

§. 5. *Subjicit deinde, quod ex his quinque ſunt mutæ, ut intelligamus quatuor tantum eſſe vocales , A, E, I, O , reliquas quinque appellavit mutas, id eſt. non vocales, quæ ſunt , ρ, σ, ν, κ, ν, Inde* addit, *quod numerus , qui literis his ſignificatur mutis, eſt,* ἑκατοντάδες δὶς ὀκτὼ καὶ τρεῖς τρεῖς δεκάδες, *id eſt, bis centum & octies atque ter tribus decadibus continetur : quod eſt novies atq; octies decem, quod eſt, centum ſeptuaginta, ut totus numerus ſit CCCLXX. Is autem ſignificatur quinque literis mutis , ſi eam , quæ replicatur , id eſt , ν , ſemel tantum ſumpſeris : Nam aſſumptis , ρ , σ, ν, κ , tantundem conficitur apud Græcos. ρ ſignificat centum , σ CC , ν L, κ XX, collecta faciunt*

ciunt CCCLXX. Inde ſubjungit, σὺν ϡ' ἑπτὰ quod eſt, ϡ, CCC ſignificat, & ἑπτὰ ſeptem, ſc. decades. nam refertur ad ſuperiora.

§. 6. *Solum videtur elocutionis congrua ratio tribus modis repugnare δὶς ἑκατοντάδες, & ἑπτὰ δεκάδες: & σὺν, pro cum. Abjicit etiam ν alterum: Cum hoc Sibylla haud dicat, & pro χ. ſeu ϗ. legit τ. Nam Codex habet σὺν χεπτὰ, quod eſt, cum ſeptem ſc. additis: dixit: quod facile verum eſſe poſſet, inter χ & τ parum intereſſe quoad formam. Tandem concludit, qui hoc noverit, non erit ſuæ ſapientiæ expers.*

§. 7. *In quo & illud mirum videri poſſet, quod tam procul vates abſcedat à propoſito. Sed hæc & majora longe ſunt vatum privilegia & maxime lymphaticarum & fanaticarum.*

§. 8. *Accedit illud, quod res ipſa verbis & nominis expoſitioni congruit, ut alias docuimus: nam & arſenicô æs in argenti ſimilitudinem tranſit, & in auripigmento aurum continetur, ſi non hoc aliud quippiam Sibylla indicare potuit valde utile.*

§. 9. *Utcunque ſit, omnino vel admirabilis eſt interpretatio vel inventio: Saltem ut non indigna eſſet libris de Subtilitate, ſi illi jam non perfecti eſſent: Sic igitur in Arſenico fundamentum alicujus præſentis utilitatis atque initium operis, ſicut in Calchanto initium transmutationis ferri in æs: nam & confeſtim color immutatur:*

§. 10. Minimè negligenda ſunt, quæ Olaus Borrichius, in diſſert. de ortu & progreſſu Chemiæ p. 100 de Arſenico, quod in hoc ænigmate Sibyllino commendatur habet; *Ἄρσενικὸν ſive ἀῤῥενικὸν*, inquiens, *maſculum quiddam Græco idiomate ſignat. Antiquam igitur Sibyllam Sulphur quoddam ignibus omnibus infatigabile per nebulam, hic oſtendiſſe, quando metalla etiam nobiliora ex ſulphure tanquam maſculo & Mercurio, tanquam fœmella, Chemicorum ſchola componat, exiſti-*

 man-

mandum eſt. Ut vel hinc liqueat, quam non improvidè ſcripſerit Hermolaus Barbarus inſtaurator politioris literaturæ: Arſonicum ſive arrhenicum Chymiſtis Democriteis quandoque Androdamanta appellari, quandoque Comarin Scythicam, quandoque hæc ipſa nomina ſulfuri Lapidis Philoſophici accomodari.

§. 11. Simile ferè ænigma proponit Fr. Baſilius Valentinus in libello de Macro-Coſmo p. 154.

Fünf Bücher hat uns zugericht   V
Moſes allein durch Gottes Gedicht/
Die weniger Zahl ſein Büchern folgt/   I
Waß da geboten iſt ſeinem Volck:
Drey Patriarchen ſtumm   C T R
Erklärens in einer Summ:
Ein Zeuge red't mit höchſter Stimm/   I
Wer gar nichts gilt/ iſt lehr im Sinn: O
Fünfzig iſt mehr/ den fünf die Zahl/   L V
Und ſind doch nur zwey überal:
Tauſend Beſchlieſens/ Und zugleich   M
Wers verſteht/ iſt gantz reich:
Fünff Ding im Lebē ſolches offenbahrē/ *quinq; vocal.*
Und fünf im tod dabey auch waren/ *quinq; Conſonæ*
Vier die ſprechen das Urtheil auß/ *quatuor ſyllabæ,*
Daß einig allein richt't nur den Strauß,

§. 12. Alii paulò aliter idem exprimunt ænigma nempe:

Zehen Buchſtaben werd'n geſetzt/
Eines nach fünftauſend zuletzt/
Fünff Syllaben auß fünff vocal
Machet tauſend 62 die Zahl.

Nun-

Hundert auch damit hin laufft/
Alſo iſt deſſen Nahm getaufft.
VICtrIoLVM
MCLVVII

§. 13 Aliud ænigma veteribus Philoſophis adſcribitur, quod communiter quoque de Vitriolo explicant, quia ex literis vocum initialibus hoc nomen colligitur: eſt autem tale: *Viſitabis Interiora Terræ Rectificando, Invenies Occultum Lapidem, Veram Medicinam*:

§. 14. Aliqui tamen neque hoc, neque antecedens ænigma de Vitriolo communi intelligendum eſſe putant, ſed potius de Antimonio, quod â Germanis Spieſglas appellatur, nec ineptè, â Vitri ſimilitudine, Vitriolum dici poteſt.

§. 15. Le *Sieur de Nuiſement* in Tractatu de L' harmonie & conſtitution generale du Vray Sel, Præfationi adjungit ſequens ænigma:

Sur la Figure de l' Eſprit General du Monde

Il eſt une parti en l'homme,
Dont le nom ſix lettres Conſomme,
Auſquelles un P *adjouſtant,*
Puis S *en* M *permutant,*
Tu trouvera ſans nuls ambages,
Le vray nom du ſubject des Sages.

§. 16. Idem ænigma *Joh. Rudolph. Glauber* in Pharmacopœjæ ſpagyricæ parte VI. c. 25. ita exprimit:

Art-

§. 5. Alchimia enim non poteſt fieri ſine auri decoctione, quæ videtur â jure prohibita. *C. de auri publ. perſecut. tit. 72. lib. X.*

§. 6. In contrarium, quod qui ê ſtanno, vel plumbo, vel alio vili metallo producit aurum vel argentum, dum tamen hoc non faciat per artem magicam, vel aliam legibus odioſam: ut *dicit. l. 1. lib. X. C. de theſaur.* non eſt reprehendendus.

§. 7. Tales enim ſunt metallarii, qui labore proprio ſibi & Reip. commoda comparant. *C. de metallar. l. 1. l. XI.* & jura propter publicam utilitatem, quæ ex eorum officio videtur reſultare, eis favent. Nam poſſunt invito domino ingredi fundum ad inquirendum metallum *l. 2. & l. quosdam & ibi no.* quod aliàs non liceret: ut *ff. de acq. rer. dom. l. 2. & d. l. 1. de Theſ. lib. X.*

§. 8. Nec ipſi dicunt unam ſpeciem immutari in aliam, ut eis imputatur: quia hoc non eſt poſſibile, ſed dicunt, ex una ſpecie metalli poteſt alia ſpecies transferri, ut aurum vel argentum.

§. 9. Nec hoc eſt inconveniens. Nam videmus aliquando ex re vivâ produci mortuam, ut in vermibus producentibus ſericum, & ex herba producitur vitrum: multô magis in metallis, in quibus major eſt convenientia.

§. 10. Nam ipſi dicunt, & notant in libro *de proprietate rerum*, de Alchemia, omnia metalla procedunt ex eodem principio, ſcil. ex ſulphure & argento vivo: Sed ex virtute elementorum quædam habent majorem influentiam in uno loco, quàm in alio; & in una minera fit ſtannum, in alia argentum, & in alia aurum: & ſic de aliis. Cum ergo ars imitetur naturam, *ut ff. de adopt. l. adopt.*

Digitized by Google

adopt. non videntur Alchemiſtæ, peccare, ſi per virtutem herbarum, lapidum vel elementorum faciunt de ſtanno argentum.

§. 11. Nam cum ſint quaſi ex eodem principio & ſimilia, in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus. *Inſt. quib. mod. toll. obl.* §. 7. multæ enim ſunt virtutes inſitæ herbis & lapidibus *16. q. ult. c. fin.* Inſunt enim, *ut dicit Auguſtinus*,rebus corporeis per omnia elementa quædam occultæ ſeminariæ rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis & cauſalis, prorumpunt in ſpecies debitas ſuis modis & finibus, & *vigeſima ſexta. q. 3. nec mirum circa fin.* & *decima ſexta q. ult. circa fin.* ſi ergò ipſi attribuunt DEO, non videntur peccare.

§. 12. Et non eſt magna pœna,ſi oppignoraſti æs pro auro etiam ſcienter, *ut ff. de pign. act. l. 1. & de Crim. ſtell. l. 2.*

§. 13. *Idem Albericus in dict. in verbo*, *Emptio.* An venditio reddatur illicita & invalida, propter defectum rei venditæ, vel propter ejus bonitatem latentem? dicit Thomas *in 2. 2. qu. 77. art. 2.* Circa rem, quæ venditur triplex defectus conſiderari poteſt; unus ſecundum ſpeciem rei, ut ſi vendatur aurichalcum pro argento, aut vinum aquâ mixtum, ſicut purum.

§. 14. Alius defectus eſt ſecundùm quantitatem ponderis vel menſuræ, ut ſi quis ſcienter utatur pondere defectivo, vel menſurâ injuſtâ.

§. 15. Tertius defectus eſt ex parte qualitatis, puta ſi animal infirmum vendatur quaſi ſanum. In his tribus caſibus, ſi venditor ſcienter offenderit, fraudem committit, & venditio eſt illicita, & tenetur ad reſtitutionem.

§. 16. Si verò ignoranter, non peccat, tamen cum ad ejus notitiam pervenit, tenetur compenſare damnũ emptori.

§. 17. Et

§. 17. Et ex hoc patet, quod illicitum eſt vendere aurum vel argentum Alchemicum pro verò, quia non eſt purum, ſicut eſt verum aurum, nec habet omnino easdem proprietates, ſicut eſt lætificandi: nec valet etiam contra certas infirmitates, ſicut verum aurum.

§. 18. Si vero per Alchimiam fieret verum aurum, non eſſet illicitum vendere pro vero, quia nihil prohibet artem uti aliquibus naturalibus cauſis ad producendos veros & naturales effectus, ſicut dicit Auguſtinus *in lib. de Trinit. de his, quæ arte dæmonum fiunt.*

CAP. XX.

De Alberto Bruno, ejusque ſententia.

§. 1.

ALbertus Brunus, Aſtenſis Hiſpanus varios tractatus, quorum plerique in Tractatu Tractatuum reperiuntur, edidit, nempe 1. de Rebus dubiis. 2. de Augmento. 3. de Interitu. 4. de Refectione. 5. de Statutis fœminas à ſucceſſione excludentibus, ſi exiſtant maſculi. 6. de Diminutione & deterioratione. 7. de Permanentibus in eodem ſtatu. 8. de Mutatione & transformatione.

§. 2. Præterea reperiuntur aliqui tractatus ſeorſim impreſſi, nimirum. 1. de Augmentis rebusque additis *Venet.* 1584. 2. Conſilia Feudalia. 3. de Feudis. *Lugduni* 1562. 4. de Dictionibus variis. 5. de Conſtitutione Principum. *Venetiis.* 1529. 6. de Augmento & diminutione monetarum *Colon.* 1591.

§. 3. In hujus ultimi tractatûs *prima præſuppoſitione num. 13. & 14.* deſcribit requiſita probæ monetæ, & diſtingit inter alchemiam veram & ſophiſticam. Juxta

Digitized by Google

prædicta, *inquiens*, habemus advertere, quod in moneta, ut ſit proba, tria principaliter conſiderantur: ſc. materia, forma & æſtimatio ſeu valor juxta *l. 1. juncta l. fin. cum ibi notatis C. de veteris numism. lib. XI.* & not. per Baldum *in cap. quarto, de jure-jurando.*

§. 4. Debet enim primò materia eſſe proba *d. l. 1. & l. 1. §. 1. ff. de contr. empt. & d. c. quanto.* Unde non liceret, de Alchemia cudere monetam, quod eſt intelligendum de ſophiſtica, non de ea, quæ reperitur eſſe verum aurum vel arg. quod eſſe poteſt, juxta notata per *Joan. Andr. in addit. ſpecul. in Rubr. de crimine falſi*, qui refert, tacitô auctore, verba Oldradi, cujus ſolet eſſe fur. *in conſil. 74.* incipiente, *an Alchemiſta.*

§. 5. Et latius Joan. Andr. *in c. 1. de ſortil.* Et Bald. & Andr. de Iſern. *in c. 1. in tit. quæ ſint regal. in uſib. feud.*

§. 6. Et per S. Thomam *ſecund. 2. quæſt. 92.* Unde concludunt Alchemiam eſſe veram ſcientiam & permiſſam. De quo aliquid per Albericum de Roſate *in diction. verbo, de Alchemia.*

§. 7. Et dicit Joan. Andr. ubi ſupra, quod ſuo tempore fuit magiſter Arnaldus de Villa nova, ſummus Medicus & Theologus & magnus Alchemiſta, qui per illam artem faciebat virgulas aureas, quas conſentiebat omni probationi ſubmitti.

§. 8. Et fecit in illa ſcientia librum unum, qui mille homines depauperavit. aut quia non verum, aut quia non intelligitur.

§. 9. Et cum haberem quendam ſocium in legibus, multum inſudantem in illa arte, volui videre unum mirabile experimentum ad effectum, ut plura ſcirem.

§. 10. Nam habuimus nobiſcum unum antiquum Alchemiſtam, pauperrimũ tamen. Et me præſente ille meus

col-

Digitized by Google

collega reduci fecit unam unciam argenti pretioſiſſimi ad inſtar auri, in pondere, fuſione, cum malleatione ſalvo colore, quia non erat croceus, ſed mutatus ad inſtar quaſi plumbei coloris.

§. 11. Et ille collega meus habebat modum dandi colorem ei croceum. Et illa materia patiebatur & ſuſtinebat aliqua experimenta, ſed non extremum experimentum, & admixta cum tantundem auri pretioſi, ſi videbatur aurum viginti characterum (*caratarum*) & plus & minus: ſecundum quod illa materia erat melius diſpoſita.

§. 12. Et quidam magnus Prælatus, ac multi antiqui Alchemiſtæ mirati fuerunt de illo experimento. & unus antiquus Alchemiſta, putans ſe divitem, putabat reducere illam materiam ad veram ſpeciem auri: & non potuit

§. 13. Putavitque ipſam artem illuſoriam, maximè ex quo tot viri in quadraginta aut quinquaginta annis non viderant tam notabile experimentum, quod nihilominus erat ſophiſticum, ita ut aliud experimentum videre noluerim.

§. 14. Nec liceret inconſulto principe materiam æream immiſcere in auro vel argento cudendo: per *l. quicunque nummos ff. de falſ.* & notatur in *l. 2. C. qui falſ. monet.*

Cap. XXI.

De Guidone Papa.

§. 1.

GUido Papa, natione Gallus, floruit anno Chr. 1442. & fuit Conſiliarius in parlamento Delphinatûs. ſcripſit Conſilia, Deciſiones & Singularia. *Torſt. Hiſt. Jur. lib. 3. c. 34. n. 5.*

Digitized by Google

§. 2. Præterea varios tractatus reliquit, nempe, 1 de Appellationibus, tam civilibus, quam criminalibus. 2. Lecturam ſuper IV & VI. Libros Codicis. 3. de Compulſorialibus literis præciſè concedendis. 4. de Forma inventarii conficiendi. 5. Commentarium in lib. XXX. ff. de Legatis. 6. de Præſumptionibus. 7. Quibus caſibus Laici, ſubditi imperio ducis Sabaudiæ, poſſint trahi ad judicem Eccleſiaſticum. multi ex his reperiuntur in Tractatu Tractatuum.

§. 3. In ſingulari 388. § de his. breviter approbat ſententias antecedentium JCtorum. De his, *inquiens*, qui faciunt Alchimiam, utrum debeant puniri? Dic quod non, dum tamen faciunt ſine aliqua falſitate materiæ vel formæ, quia eſt ars pro ingenio adinventa, tanquam à Philoſopho. Ita dicunt And. Iſernia & Baldus in *c. 1. quæ ſunt regal.* & refert Baldus Oldradum ſic conſuluiſſe *in ſuis conſiliis.*

CAP. XXII.
De Joanne de Platea.

§. 1.

JOhannes de Platea Bononienſis, in Patria docuit: Scripſit in Inſtitutiones & tres poſteriores Codicis libros. ſepultus Bononiæ apud S. Petrum, Inſcriptione additâ, ex qua patet, monumentum ejus vetuſtate deſtructum & corruptum, decreto Cardinalis Juliani, Bononiæ Epiſcopi ac Principis anno clɔ Iɔ I renovatum fuiſſe.

§. 2. Hic JCtus in *l. 1. & ad Rubr. Cod. de argenti pret. quod theſ. infertur. lib. X. tit. ult.* itidem verorum Chymicorum cauſam quidem defendit, ob difficultatem autem artis ſuadet, ut ab illius exercitio abſtineant ſe homines: Quæro, *inquiens*, incidenter, dictum eſt ſupra de perſecu-

cutoribus & excoctoribus auri naturalis, quid de perſecutoribus auri artificialis? an Alchemiſtæ tale aurum licitè perſequantur, & ſolvi poſſit? an verò committant falſum?

§. 3. Jo. Andreæ *in add. ſpec. in tit. de falſ.* commendat Alchemiſtas, qui ex magiſterio artis ſine re magica vel aliâ arte lege prohibita *l. unic. C. de Theſaur.* de vili metallo faciunt pretioſum, nec mutant unam ſpeciem in aliam diverſam, ſed unam metalli ſpeciem faciunt meliorem, ut de ſtanno vel ære argentum vel aurum.

§. 4. Procedunt enim omnia metalla ex ſulphure & argento vivo, ſed ex virtute elementorum in uno loco fit ſtannum, in alio aurum, in alio argentum, & ſic de ſingulis.

§. 5. Cum igitur ars imitetur naturam *l. adoptio ff. de adopt.* non peccant Alchemiſtæ, ſi per virtutem herbarum, lapidum vel aliorum elementorum unum vile metallum in pretioſius reducunt, cum ambo fuerint ejusdem ſpeciei & principii.

§. 6. Inſunt enim rebus corporeis per omnia elementa quædam ſeminariæ rationes occultæ, quibus cum data fuerit opportunitas temporis atque cauſalis, prorumpunt in ſpecies debitas ſuis modis & finibus; dicit lex. *26. q. 5. nec mirum.* Et de iſto Alchimiſta vide Andr. de Iſern. & Bald. *in tit. quæ ſint regal. col. X.*

§. 7. Quia tamen talis operatio multis ſubjacet deceptionibus, ut *d. c. nec mirum*, nec eſt ſcientia pietatis. *37. diſt. ſi quis Grammaticam.* conſulo ab ejus exercitio abſtinendum, quamvis magiſter Arnoldus de Villanova ſummus Medicus & Theologus & magnus Alchemiſta faceret in curia Romana virgas aureas, quas conſentiebat omni probationi ſubmitti. Hæc quidem operatio, ſi in piam cau-

Digitized by Google

cauſam convertendam peragatur, DEI omnipotentis permiſſione perficitur, *de nec mirum 26. nec ideò quisquam* & 37. *diſt*. legamus.

CAP. XXIII.
De Angeli Clavaſini opinione

§. 1.

PLures quidem JCti reperiuntur, qui Angeli vocantur nempe 1.) Angelus de Ubaldis Peruſinus, frater celeberrimi illius JCti Baldi de Ubaldis.

§. 2. Deinde Angeli hujus nepos, Angelus ſecundus, qui cum longo tempore Patavii docuiſſet, à Sixto Pontifice Romam vocatus, & inter advocatos Conſiſtorii Romani adſcitus eſt.

§. 3. Tertio Angelus de Periglis, qui Commentarium in Digeſta Novum & Infortiatum ſcripſit.

§. 4. Quarto Angelus Aretinus, qui alias Angelus Gambellienus vel de Gambellionibus vocatur & Ferrariæ docuit.

§. 5. Angelus, de quo hic agimus, ad differentiam aliorum, vocatur Angelus de Clavaſio, oppido Italiæ, & quidem in Pedemontio juxta Padum fluvium ſito, dicitur, qui inter alia ſcripſit *Summam Angelicam* Argentinæ 1513. editam.

§. 6. In dicta ſumma ſub verbo *Alchemia* hæc habet. Utrum, *inquiens*, liceat facere Alchemiam? Reſpondeo, Oldradus *in conſiliis ſuis* tenet, quod ſic, dummodo non faciant per artem magicam, vel per aliam legibus odioſam, ut dicit *l. Unica C. de Theſaur.* quia tales metallarii ſunt, qui labore proprio & ſibi &

Rei;

Reipubl. commoda comparant. *C. de metall. l. 1.* & jura propter publicam utilitatem, quæ ex eorum officio videntur reſultare, favent eis.

§. 7. Nam poſſunt invito domino ingredi fundum ad metallum inquirendum. *l. 3. & l. quoſdam. & ibi in not. C. de metall,* quod aliàs non licet *d. l. un. & ff. de acq. rer. dom. l. 3.*

§. 8. Ratio eſt, quia (ut dicitur *in lib. de proprietate rerum in verbo de Alchem.*) omnia metalla procedunt ex eodem principio: ſcil. ex ſulphure & argento vivo, ſed ex virtute elementorum, quæ habent majorem influentiam in uno loco, quam in alio, in una minera fit ſtannum, in alia argentum.

§. 9. Cum ergò ars imitetur naturam: *ff. de adopt. l. adoptio.* non igitur eſt peccatum, ſi per virtutem, quæ eſt in elementis, aut herbis, Alchemiſtæ de ſtanno volunt facere argentum. Quia cum ſit in eodem principio, & in habentibus ſymbolum, facilior ſit tranſitus. *Inſt. quib. mod. toll. obl.* §. *1.* Cum multæ virtutes ſint inſitæ herbis & lapidibus, *26. q. 5. nec mirum. circa medium.*

§. 10. Sed his non obſtantibus, credo quod ſit illicita ex multis reſpectibus, tum primo, quia nullus invenitur, qui habeat veram hujuſmodi artem, licet dicatur de multis: ſed falſum ex experientia, dum quia videmus, quod communiter ipſam facientes multa conſumunt, & à communiter accidentibus eſt ſtandum.

§. 11. Unde de ipſis dicitur *2. ad Timoth. 3.* ſemper addiſcentes, & nunquam ad veritatis ſcientiam pervenientes: experientias multas faciunt, & nunquam ad perfectum attingunt, tempus vitamque conſumunt: nec id, quod operantur, habet veritatem, cum auro vel argento,

 ſed

ſed ſolùm apparentiam. Ideò ſimpliciter ſiint condemnandi Alchemiſtæ.

§. 12. Et hoc evidenter probatur, quia nemo in publico eam vult facere, ut appareat, quod malè agunt, quia odiunt lucem.

§. 13. Etſi aliquando aliquid veri faciunt, aut ſit cum damno computatis expenſis, vel ex aliqua deceptione imponendo aurum verum, vel aliqua fallacia diabolica, quæ, ut eos attendere faciat hujusmodi, facit eis verum aurum ex appoſitione auri veri occultè aliquando.

§. 14. Cum ergò ſit tale exercitium contra utilitatem publicam, ut patet ex conſumtione rerum, & quia (ut communiter) faciunt ex his monetam falſam. Ideo ſimpliciter ſiint condemnandi eam facientes.

§. 15. Quam lubrica ſint fundamenta, quibus Pedemontani hujus JCti opinio innititur, ſequentes duo JCti egregiè demonſtrârunt: interim haud inutile erit, nudos ejus medios terminos, ex quibus ſuam deducit concluſionem, hîc ob oculos ponere, quibus conſideratis quilibet â præjudiciis immunis judicare poterit, cujus farinæ ſit concluſio, nempe, chymiam exercentes ſimpliciter eſſe condemnandos.

§. 16. Prima ratio eſt, *quia nullus invenitur, qui habeat veram hujusmodi artem, licet dicatur de multis.* Hæc ratio falſa eſt, ut & conſequentia.

§. 17. II. *Quia videmus, quod communiter ipſam facientes, multa conſumunt.* Quod multi faciunt non imputandum eſt omnibus.

§. 18. III. *Quia ſemper addiſcentes nunquam ad veritatis ſcientiam pervenient,* perperam verba Apoſtoli, Pſeudo-Chriſtianos reprehendentis torquendo applicat ad Chymicos.

§. 19. IV.

§. 19. IV. quia *experientias multas faciunt, nec unquam ad perfectum attingunt.* Hoc eſt facti, nec præſumitur, niſi probetur, *l.* 2. §. 2. *D. de Poſtliminio.*

§. 20. V. *Quia tempus vitamque conſumunt, nec id, quod operantur, veritatem habet cum auro & argento, ſed ſolùm apparentiam.* Hoc iterum eſt facti, & probatione indiget.

§. 21. VI. *Quia nemo in publico eam facere vult, ut appareat, quod male agunt, quia odiunt* (oderunt) *lucem.* Majoris univerſalitas impugnatur infinitis inſtantiis, quarum unam tantum ex Tobiæ Cap. XII. verſ. 8. allegaſſe ſufficiat. Præterea minoris falſitatem evincunt multa chymicorum exempla, qui non clàm, ſed palàm artis ſpecimina ediderunt.

§. 22. VII. *Quia ſi aliquid veri faciunt computatis expenſis cum damno fit.* Hic iterum præſupponit aliquid, quod probare debebat.

§. 23. VIII. *Quia non verum faciunt, ſed ex aliqua deceptione verum imponunt* (ſupponunt) *aurum.* Hoc loco Sophiſtarum fallacias imputat chymicis veris, cum tamen factum unius non debeat nocere alteri, *l.* 27. §. 4. *verſ. ante omnia ff. de Pactis* l. 75. §. 5. *D. de Nov. op. nunc. ac* l. 17. *C. Familiæ herciſcundæ.*

§. 24. IX. *Quia aliqua fallacia diabolica, quæ, ut eos attendere faciat hujusmodi, facit eis verum aurum, ex appoſitione auri veri occultè aliquando.* Hic deficientibus aliis probationibus Acheronta movet. Obiter notandum minime probabile eſſe, Satanam divinæ hujus artis, aliquam vel minimam habere notitiam. Aliàs enim, clientibus ſuis facillime divitias ſæpe promiſſas præſtare poſſet. Præterea nullum hujus rei veſtigium reperitur in actis inquiſitionalibus lamiarum aliorumque hominum, qui pacta cum diabolo inierunt.

Digitized by Google

§. 25. X. *Quia tale ex ercitium eſt contra utilitatem publicam, ut patet ex conſumptione* inutili *rerum.* hoc loco iterum confundit veros artifices cum ſophiſtis.

§. 26. XI. *Quia communiter faciunt ex his monetam falſam. Ergo ſimpliciter ſunt condemnandi.* Peſſime & iniquiſſime hoc loco falſi crimen imputat veris chymicis, utpotè qui, ſi verâ artis notitia imbuti ſunt, non opus habent, adulterinas fabricare monetas.

Cap. XXIV.

De Hieronymi Zanetini ſententia

§. 1.

Hieronymus Zanetinus ſive de Zanetinis, celebris JCtus Bononienſis, Bononiæ edidit Tractatum de Differentiis Canonum & legum, qui reperitur in Tractatu Tractatuum *volum. I.*

§. 2. Præterea huic Hieronymo adſcribuntur Tractatus de foro conſcientioſo Venetiis. 1584. editus, nec non alius de Contrarietate Juris Civilis & Canonici, ut & de Indulgentiis.

§. 3. Procul dubio quoque commentarium ad Decretales reliquit, ubi in notis *ad Capit. 1. Extr. de Accuſation.* reſpondet diſputationi & argumentis Angeli Clavaſini his verbis. An Alchemia ſit peccatum & ars reprobata? Albericus *in Dict. Juris Civ. in verb. Alchemia* arguit, & Joan. Andreæ *in addit ſpec. in tit. de Crim. falſi.* Joannes de Anania *in cap. 2. de ſortil.* & Petrus de Ancharano *in c. 1. eod. tit.* Baldus *in c. 1. quæ ſunt regal.* & Thomas *Secunda ſecundæ q. 77. ar. 2.* & finaliter videntur tenere, quod non videntur peccare, ſi attribuunt DEO: quia non mutant unam ſpeciem in aliam (ut eis imponitur) quia hoc eſt impoſſibile.

§. 4. Sed

Digitized by Google

§. 4. Sed dicunt, quod ex una ſpecie metalli (ſcil. è ſtanno) poteſt alia ſpecies metalli ſcil. aurum vel argentum produci. Nec hoc eſt inconveniens.

§. 5. Et videmus quandoque, quod ex re mortua producitur viva, ut in vermibus, ex quibus producitur ſericum.

§. 6. Nam omnia metalla procedunt ex eodem principio, ſcil. ex ſulphure & argento vivo: Sed ex virtute elementorum quædam habent majorem influentiam in unò loco, quam in alio, & in una contrata fit ſtannum, in alia argentum, in alia aurum, & ideo eſt licita: dummodo non fiat per artem magicam, vel aliam legibus odioſam *l. 1. C. de theſ. lib. X.* ſunt enim laudandi.

§. 7. Adde tamen ſummam Angelicam, *in verb. Alchemia*, quæ tenet, quod ars iſta ſit illicita ex multis reſpectibus: tum primo, quia nullus invenitur, qui habeat hujusmodi veram artem, licet dicatur de multis, ſed falſum ex experientia, tum quia videmus, quod communiter ipſam facientes multa conſumunt, & à communiter accidentibus eſt ſtandum.

§. 8. Unde de ipſis dicitur illud *2. ad Timoth. cap. 3. & d. c. nec mirum 26. q. 5.* ſemper addiſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis pervenientes. Experientias multas faciunt, & nunquam ad perfectum attingunt, tempus vitamque conſumunt.

§. 9. Nec id, quod operantur, habet veritatem cum auro vel argento, ſed ſolum apparentiam. Et ideo ſimpliciter ſunt condemnandi Alchemiſtæ.

§. 10. Et hoc evidenter probatur: quia nemo eam in publico vult facere, ut appareat, quod male agunt: quia odiunt lucem.

§. 11. Et ſi aliquando verum faciant, aut fit cum damno computatis expenſis, vel aliquâ deceptione, imponendo aurum verum, vel aliqua diabolicâ fallaciâ: quæ ut eos attendere faciat hujusmodi, facit eis verum aurum ex appoſitione auri veri occulte aliquando.

§. 12. Cum ergò ſit tale exercitium contra utilitatem publicam, ut patet ex conſumptione rerum, & quia, (ut communiter) faciunt ex his monetam falſam, ideo ſimpliciter ſunt condemnandi eam facientes.

§. 13. Ego verò teneo communem opinionem: artem iſtam eſſe licitam, quia rationes ſummæ Angelicæ non concludunt artem ipſam eſſe illicitam, eo quia nullus habet artem veram: quia hoc non eſt ex defectu artis, nec etiam aliæ rationes concludunt: ut de ſe patet. Et idem tenet Thomas & Albericus.

§. 14. An autem lucrum ex Alchemia ſit licitum, & venditio reddatur injuſta, dicit Thomas *ubi ſup.* quod ſi per Alchimiam fit verum aurum, non eſt illicitum ipſum pro vero vendere: quia nihil prohibet, uti arte & aliquibus naturalibus ad producendos naturales effectus: aut non habet veram ſpeciem auri, & eſt injuſta venditio, poſtquam eſt aurum ſophiſticatum.

CAP. XXV.

De Thomæ Arſoncini Reſponſo.

§. 1.

UNde hic JCtus oriundus ſit, ubi vixerit, qualesque libros ediderit, nullibi hactenus reperire licuit. ex §. 18 hujus capitis patet ipſum coætaneum fuiſſe celleberrimi illius Medici Johannis Fernelii.

§. 2. Præ-

Digitized by Google

§. 2. Præterea in libro ſingulari, quem Joh. Chryſippus Fanianus Anno 1576. Baſileæ de *Arte metallica metamorphoſeos* edidit, & quidem parte poſteriore, ubi *de Jure Artis Alchemiæ veterum auctorum, & præſertim JCtorum judicia & Reſponſa, ad quæſtionem, AN ALCHEMIA SIT ARS LEGITIMA?* collecta habentur, ultimo loco hic JCtus ponitur.

§. 3. Reſponſum Arfoncini, *quod una cum reliquis Philoſophorum & JCtorum judiciis Theatri Chymici voluminis I. verbotenus inſertum eſt, ita ſe habet:* Ad propoſitam quæſtionem breviter reſpondeo, ſi communis doctorum opinio facit jus (ut inter omnes peritos conſtat) ſequitur, ut Alchemia ſit licita. Verum eſt autem antecedens: quia *Oldradus, Baldus, Jo. Andrea. Panormitanus, And. Iſernius, Alberic. de Roſate, Albert. Brunus, Guido Papa* & alii complures, tam Civiliſtæ, quam Canoniſtæ illam comprobarunt, unus ſolus contradicit Angelus in ſua ſumma Angelica.

§. 4. Sed præterquam, quod unius Doctoris contra communem nulla eſt auctoritas, ut omnes ſciunt, certê fuit unus magnus Canoniſta. Hieron. de Zanetin, qui *in c. 1. de accuſ.* omnibus & ſingulis ipſius (*Angeli videlicet*) argumentis exactiſſimê reſpondit.

§. 5. Hoc eſt fundamentum adamantinum ex auctoritate magnorum & clarorum Doctorum & Juriſconſultorum: ut omittam auctoritatem Thomæ de Aquino, qui duobus aut tribus locis Alchemiam apertiſſimê comprobavit; Plinius quoque *lib. 34. c. 4.* ſcribit, Caji Imp. temporibus fuiſſe Alchemiſtas.

§. 6. Neque ad rem pertinent, quod dicit, illorum artificium non fuiſſe quæſtuoſum. Primum, quia in quæſtione, *an Alchemia ſit ars licita?* non quæritur, an ſit lucroſa aut fructuoſa? ſed tantum, an Jure divino vel humano prohibeatur?

§. 7. De-

Digitized by Google

§. 7. Deinde, quia fieri poteſt, ut illi artifices, de quibus loquitur, non ſatis periti fuerint, cum alii peritiores eſſe potuerint, ut vulgo dicimus, inter artifices latam eſſe differentiam *l. inter artif. ff. de ſolut.*

§. 8. Mira ſunt prætera, quæ Suidas de Alchemia & artificioſa auri confectione narrat, quod Ægyptii potuerunt alere bellum diuturnum contra tyrannum Diocletianum, freti arte ſua, id eſt, aurificio.

§. 9. Sed videamus alia quædam argumenta. Scribit enim Ariſtoteles *lib. Metaphyſ. 2. & 4.* quod ars naturam in quibusdam imitetur, & quod multa naturalia confici & perfici arte poſſunt, & colchotar & calchantum exempli cauſa nominat, dicens, quod illa duo atramenta, non tantum naſcuntur in mineralibus, ſed etiam confici arte poſſunt.

§. 10. Tertium exemplum ponatur de ſale. Nam (ut ait Plinius *lib. 31.*) ſal aut fit, aut gignitur. In Polonia eſt ſal minerale, in Gallia eſt factitium, & hujus eadem eſt proprietas, natura & efficacitas, quæ illius.

§. 11. Quartum eſt electrum, quod Plinius *lib. 33. c. 4.* & multi alii ſcribunt, eſſe non tantum naturale, ſed etiam factitium. De quo factitio & artificiali textus loquuntur *in l. 4. ff. de Legatis 3. l. 7.* §. *Voluntas. 3. ff. de acq. rer. dom.* §. *ſi duorum, Inſtit. de rer. div.*

§. 12. Quintum eſt argentum vivum, quod prædictus Plinius *l. 33. c. 8.* dicit eſſe aliud nativum, aliud factitium, & hoc ad alterius differentiam nominat hydrargyrum.

§. 13. Guilielmus Philander (*qui Anno 1544. Vitruvium edidit*) in commentariis Vitruvii, quatuor ejus genera numerat: duo nativi & duo factitii: atque ibidem oſtendit & chalybem & ſandaracham & æruginem & chalchantum

tum & Cinabrium, aliâ naturâ gigni, aliâ hominum arte confici.

§. 14. Quæ cum ita ſint, non abſurdè concludere poſſumus: Sicut ars in tàm multis aliis naturam imitari pòteſt, non eſſe inconveniens dicere, illam etiam in auri & argenti operatione naturam imitari poſſe. Certè Cardanus *libro. de ſubtil. 10.* ſcribit, & multi dicunt, ſibi hoc eſſe cognitum, quod ex ferro poteſt fieri cuprum, chalchanto adhibito.

§. 15. Et Cardanus eodem libro teſtatur, pharmacarium quendam Treviſanum coram Illuſtriſsimo, Principe Venetorum & ſapientibus Senatoribus argentum vivum in aurum convertiſſe.

§. 16. Verum eſt, quod Julius Scaliger negat, ſe id credere, ſed nititur argumento infirmo, videl. quod ſi Veneti hoc vidiſſent, qui tantâ ſunt avaritiâ, (ut ipſe ſcribit) ut etiam cum Turca, hoſte Chriſtiani nominis, fœdus faciant, nunquam illum pharmacarium dimiſiſſent: ſed tormentis eum coëgiſſent, artem ſuam revelare, & fortè eum in ſabbato ſuſpendiſſent.

§. 17. Sed veriſimile eſt pharmacarium illum fide publicâ, fortaſſe etiam obſide, aut alia ſecuritate ſibi caviſſe & providiſſe.

§. 18. Nec certè de omnibus omnia ſuſpicari honeſtum eſt. Illud conſtat, innumeros, & ſuperioribus ſeculis fuiſſe, & nunc eſſe graves Viros, qui eam artem factitârunt, & ſibi quæſtuoſam fuiſſe prædicarunt. In quibus fuerunt. *Albertus Magnus*, *Comes Treviſanus*, *Augurellus*, *Avicenna*, *Geber.*, *Lullius*, *Bonus Ferrarienſis*, *Morienus* ac *Tolod*, & præſertim *Arnald. de Villanova*, ſummus Medicus.

Digitized by Google

§. 19. Videmus etiam noſtris temporibus *Joh. Fernelium* in arte medica principem exiſtimatum in ſuo libro *de abdit. rer. cauſ.* eandem artem ad unguem tenuiſſe; & in ea exercitatum fuiſſe. quamvis circa finem jo ulariter ex tribus Augurelli verſibus incautum lectorem eludat.

§. 20. Unius autem illius Fernelii autoritas aliorum multorum Medicorum contradicentium autoritati (ut quidam dicunt) præponderat.

§. 21. Sed principaliter & ante omnia in quæſtione: *An ars aliqua ſit licita?* conſiderandum eſt, an divino aut humano aliquo jure ſit prohibita? Nam licita aut illicita ita diſcernuntur *l. 1. ff. de concubin. l. cum ſenatus. 21. ff. de rebus dub. l. 1. & per tot. tit. ff. de Colleg. & corporibus.*

§. 22. Quantum ad divinum, certè nullum textum reperio, ubi Alchemia & auri confectio prohibeatur: cum tamen innumera vitia & crimina legislator divinus Moſes in Levitico & Deuteronomio perſequatur.

§. 23. Neque puto, illum magis prohibuiſſe deſtillationes & alembicationes & auri argentive confectionem, quam jocalium & annulorum & cæterorum ejusmodi ornamentorum conflaturam: quibus Salomon & alii Reges ornabantur:

§. 24. Quantus etiam laminarum & bractearum auri uſus apud populum DEI fuerit, præſertim in templo Hieruſalem, nemini ignotum eſt.

§. 25. Quantum autem ad jus civile, certè nulla litera in Digeſtis, Codice, Inſtitutis vel Novellis oſtendi poſſet, quæ ad prohibitionem Alchemiæ pertineat, quin potius Fuſorum ars comprobatur & laudatur & præmiis decoratur *l. 1. C. de excuſat artific.*

§. 26. Sic

§. 26. Sic Vaſcularii fuſores frequenter nominantur, quaſi artem (ſine controverſia) legitimam exercentes. *in l. apud Labeonem 20.* §. *ult. ff. de Præſcr. Verb. l. penult. ff. de aur. & argen. lega.*

§. 27. Et de Metallariis, quod legitimam artem exerceant, dubitari non poteſt *ex tit. Cod. de Metallariis lib. XI.*

§. 28. Quantum ad jus Canonicum, opponi ſolent duo textus: ſed facile eſt utrique reſpondere. Primus eſt in *c. ſpondent. Extravag. de Crimine falſi.* Ubi Papa Joannes XXII. Alchemiſtas reprobat, non tamen eos morte damnat, ſed tantùm infamia perpetua.

§. 29. Sed textus ille non eſt infinitè & generaliter ſcriptus de omnibus Alchemiſtis. Verum ſpecialiter & propriè de iis tantùm, qui (ut textus verba proferam) aurum vel argentum ſophiſticâ tranſmutatione confingunt.

§. 30. Quare ad eos, qui non reprobum, adulterinum, ſed probum & verum conficiunt, textus ille non pertinet. Sicut Jo. Andr. *in addit. ad ſpecul.* teſtatur Arnoldum de Villanova ſuo tempore facere ſolitum virgas auri, quas omni probationi ſubmittebat.

§. 31. Itaque omnes Doctores, tàm civiliſtæ, quam canoniſtæ non curârunt illam extravagantem Papæ, ut ſuperius diximus.

§. 32. Quin etiam Jo. Augurel. Magnus Poëta, opuſculum ſuum *de Alchemia* liberè dedicavit, & præſentavit Papæ Læoni X. cui gratiſſimum illud munus fuiſſe conſtat.

§. 33. Hæc igitur ad illum textum reſponſio ſufficiat: ut illud omittam, quod multi hodiè non recipiunt auctoritatem illius legiſlatoris, qui fuit Papa: & dicent

 quod-

Digitized by Google

quodſi in uno capite auctoritas illius approbatur, etiam in altero capite proximo, ubi de Franciſcanis & aliis Monachis quædam pro ſuo libito conſtituit, & approbanda eſſet, *l. qui non cogitur. ff. de judic.*

§. 34. Alter textus, qui opponitur, eſt in *c. Epiſcopi 26. q. 5.* qui ſumtus dicitur ex Concilio Anquirenſi & ſic ſcriptum eſt: *Quisquis credit poſſe fieri aliam creaturam, aut in melius, aut in deterius transformari in aliam ſpeciem, vel aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, infidelis eſt.*

§. 35. Primum ridiculoſa eſt allegatio ex concilio Anquirenſi, quod nunquam fuit, nec eſſe potuit. Corrigendum eſt AQUILEIENSI.

§. 36. Sed magis deridicula eſt allegatio illius textus, ubi damnantur, qui credunt transformationem fieri in aliam ſpeciem.

§. 37. Certè nihilomagis hoc pertinet ad noſtram quæſtionem, quam quod Imperator ſcribit, poſſibile eſſe res omnes in pecuniam converti *l. 2. C. de conſtit. pecun.*

§. 38. Nam textus ille non loquitur de ſpeciebus metallorum aut ſimilium rerum, ſed de ſpeciebus perſonarum: hoc eſt, de mulieribus ſortilegis, quæ dicebant, quod noctu transformabantur in varias ſpecies animalium, & per ſylvas ac nemora cum Diana vagabantur.

§. 39. Itaque *in §. ſiquidem* ſatanas (inquit textus) transformat ſe in diverſarum ſpecies perſonarum. Quare deridiculum eſt, textum, qui de diabolica transformatione perſonarum loquitur, contorquere ad transformationes metallorum, quæ induſtriâ & ſolertiâ quorundam artificum fieri poſſunt, ſine ullo diabolico vel magico artificio: ut Tho. de Aquino in prædictis locis oſtendit.

§. 39. Quin

§. 40. Quin etiam textus eſt ſub eadem *quaſt. in C. nec mirum*, ubi ſic ſcriptum eſt, *Inſunt rebus corporeis per omnia elementa quædam occulta ſeminaria rationes, quibus, cum data fuerit opportunitas temporalis aut caſualis, prorumpunt in ſpecies debitas.*

§. 41. Addam etiam illud, quod legibus noſtris comprobatur, medicamentum factum ex venenis aut rebus venenatis, quaſi ea, quæ natura venenoſa ſunt, arte & ſolertia emendari & commutari ad ſalubritatem poſſint, ut de Mithridatico innuit textus in *l. quod ſæpe. 35. §. venena. 2. ff. de cont. empt.*

§. 42. Reſtat illud argumentum, quod multi Alchemiſtæ faciunt falſam monetam: multi etiam fuerunt ſortilegi, impii, athei, necromantici. Dicitur etiam, quod Ræmundus Lullus & Paracelſus fuerunt magicis artibus inquinati.

§. 43. Horum diſputatorum laudanda eſt pietas & probitas: Sed tamen rogandi ſunt, ut cogitent, artificum vitia nequaquam arti imputanda eſſe. Quoniam aliud eſt ars, aliud artifex: Aliud eſt uſus artis, aliud abuſus *l. quicunque. & l. ſeq. ff. ad leg. Corn. de falſ.* ubi ars monetaria probatur: ſed tamen damnantur, qui nummos aureos aut argenteos tinxerint aut finxerint.

§. 44. Sic in *l. 1. ff. de extraord. cognit.* artis medicæ Profeſſores laudantur, inter quos tamen dicuntur eſſe impoſtores, qui incantationibus & imprecationibus & exorciſmis utuntur.

§. 45. Sic Mathematica ſimpliciter damnatur in *l. 2. C. de malefic.* cum tamen non omnes Mathematici damnandi ſint, ſed impoſtores ſoli.

Digitized by Google

§. 46. Sic venenarii capite puniuntur in *l. capitalium, 28. §. venenarii 9. ff. de pœn.* cum tamen ne venena quidem ipſa damnentur, ut modo dictum eſt ex *l. quod ſæpe ff. de cont. empt.*

§. 47. Quodſi artes propter artificum abuſum damnandæ eſſent, quænam hodie probaretur, An Jurisprudentia, in qua tot ſunt rabulæ? An Medicina, in qua tot ſunt venefici? An Theologia, in qua tot ſunt ſophiſtæ & hæretici?

§. 48. Judicium igitur & delectus adhibeatur: ſeparentur paleæ à granis in area: mali piſces à bonis in ſagina: adulterini nummi à probis in Republ. Sophiſticantes aurum vel argentum à peritis artificibus, acerrimæ contra falſarios & monetæ corruptores animadverſiones, inquiſitiones, informationes conſtituantur. Sed (ut ait Juriſconſ.) alieni admiſſi pœnâ ab iis, quos nulla culpa contingit, removeatur. *l. ult. D. de bon. damnat.*

CAP. XXVI.

De Guidone Pancirollo.

§. 1.

GUidonem Pancirollum non tantum Polyhiſtorem, ſed etiam celeberrimum ſuperioris ſeculi JCtum fuiſſe, in notis Salmuthus ad Procemium libri primi memorabilium teſtatur, ubi inter alia refert, ſe hunc JCtum præſtantiſſimum anno. 1587 & 1588. Patavii in celeberrima illa Antenoris urbe, frequentiſſimo auditorio ſumma cum voluptate docentem audiviſſe.

§. 2. Hic Pancirollus in gratiam Ducis Pedemontani libros duos de Rebus memorabilibus jam olim deperditis, ut

ut & recens & ingenioſe inventis Italicè conſcripſit, quos Henricus Salmuth Latinitate donavit anno 1599 & 1602. Inter alia *lib. 1. Tit. VII. Alchymiæ* notationem ethymologicam, deinde ejus originem, poſtea aliquos effectus, nempe Latonem ſive æs coronarium, (alias aurichalcum;) dealbationem Sapphyri, ut adamas videatur; Stanni depurationem, ut ſimile ſit argento; aquas fortes ſive cupellas cinericias, quibus mediante plumbo aurum & argentum purgantur à vilioribus mineris, deſcribit.

§. 3. His præmiſſis quæſtionem illam, An *Alchymia ſit licita, nec ne?* decidit, dum & Canonici & civilis juris interpretes uno ore hanc quæſtionem affirmare dicit, non obſtantibus illis, quæ ex jure Canonico objiciuntur.

§. 4. Fundamentum affirmativæ ſententiæ in eo ponit, quod omnia metalla ex ſulphure & argento vivo ſive mercurio procedant: quæ ſi recipiant aërem, aquam & ſolem ſatis idioneum, in aurum conventantur, at ſi de temperamento deficiant, ut ad perfectionem illam deduci nequeant; tum argentum inde conficiatur, aut ſtannum aut plumbum, aut æs pro influxu, & diſpoſitione elementorum.

§. 5. Artem igitur humanam non transmutare unam ſubſtantiam in aliam ſtatuit, ſed calorem & temperamentum habere vim ac poteſtatem, ſulphur & argentum vivum commutandi in aurum.

§. 6. Quod ſi ob defectum fieri hoc non poterit, tum Alchymiſtas cum arte ſupplere calorem & temperamentum illud, quod ſi naturaliter adfuiſſet, utique in ipſum ſulphur ad auri ſubſtantiam deductam fuiſſe ait.

§. 7. Tandem concludit, Artem quidem veram eſſe poſſe, ſed pauciſſimos, imo vix unum eſſe, qui eam

cal-

Digitized by Google

calleat, ſe credere. Nam, qui hanc profitentur, aut fa: tuos eſſe, aut admodum proclives ad paupertatem. Tritum enim eſſe vulgi ſermone proverbium: *Nunquam vidi Alchymiſtam divitem.*

Cap. XXVII.
De Henrico Salmutho.

§. 1.

Henricus Salmuthus Civitatis Ambergenſis in Palatinatu Superiore, ad Electorem Bavariæ nunc ſpectante, Secretarius & Feudorum Præpoſitus Anno. 1599. & 1602. duos Guidonis Pancirolli libros, priorem nempe de rebus deperditis, poſteriorem de novis repertis & recens inventis edidit, ac prolixo commentario illuſtravit.

§. 2. Hic Salmuthus ad Tit. VII. libri poſterioris, multa ex multis aliis auctoribus ad jus directe quidem non ſpectantia congeſſit, quia tamen admodum elegantia ſunt, & præterea Chymiæ famam â malevolorum ſugillationibus vindicant, præcipua ex ejus commentario adducenda eſſe reor. Verba ejus ſunt:

§. 3. Recentiores artem Spagiricam vocant, vel ἀπὸ τοῦ σπᾷν καὶ ἀγείρειν, quod, ut annotat Quercetanus, *in Antido. ſpagir. Sclopet.* per eam eliciatur, ac tum cogatur comprimaturque ſubtilis quædam & ſpritualis natura, in qua vis & effectus medicamenti præcipue conſiſtit, vel ut placet Libavio adverſus *Gramannum & libro I. Epiſtolarum Chymicarum Epiſtola ſexta*, quaſi magiricam aut excoctoriam.

§. 4. Non deſunt qui deſtillatoriam vocant, â deſtillationibus artificioſis, quam tamen Hieronymus Rubeus

Digitized by Google

beus *Sect. IV. libro de Deſtillat.* diverſam facit à Chemia: ſed ita, ut una ex altera ortum duxiſſe videatur: & qui ad deſtillationem metallorum præſertim incumbit, is ſtatim ab omnibus ferè Chemicæ arti operam navare credatur. Facit enim *Deſtillationem* rei Medicæ, præparationem ad uſum Medicum: *Chemiam* verò metallorum transmutationem & perfectionem.

§. 5. Libavius contra Chymiam eam dicit Alchymiæ partem, quâ perficiuntur quævis opera chymica, eſſentiæ, magiſteria, &c. *Lib. 2. Alchymiæ cap. I.*

§. 6. Gerardus Dornæus *in Clave lib. 1. cap. 1.* & alibi conſtituit eam Theoricam & Practicam, ut Philoſophiam, quam etiam dicunt, ſed cum adjectione, *PHILOSOPHIAM ADEPTAM:* licet artis hujus profeſſores etiam abſolutè, & absque adjectione iſta, *Philoſophos* ſe appellent.

§. 7. Etſi autem Dornæus & alii, ſubjectam artis materiam ponunt vegetabilia, mineralia, & animalia, in quibus ad medicinam præparandis, ſeparatione impuri à puro, verſatur: qui tamen uſum medicum *primò* non ſpectant, ſed Politicum aut Oeconomicum, hoc eſt, divitias & delicias, illi totam occupatam cenſent circa metalla & metallica.

§. 8. *Primò* dixi. Nam, quod decantatum illum lapidem Philoſophicum, cum *Gebro Mauritano & Dornæo*, ut poſtea dicetur, medicinam faciunt, non minus corporum noſtrorum, quàm metallorum: id prætexi magis, quam credi à pleriſque hanc artem tractantibus cenſent *Sapientes*, qui ubique rari.

§. 9. Ex eorum numero, qui Alchymiam ad metalla & metallica adſtringunt, eſt Pancirollus noſter, ut colligere eſt ex iis, quæ ad hanc artem & vetera & recentia profert inventa.

§. 10. Ex veteribus eſt aurificium; ex recentioribus, Lato, Sapphyri dealbatio, Stanni præparatio, Aqua fortis, & probatio per cupellam.

§. 11. Verùm ſunt longè plura, ſi non vetera, ſaltem recentia; quæ cum in certa redigat capita Chryſorrhimon, operæ pretium duxi ea hîc adſcribere.

§. 12. *Ait ergo Chryſorrhimon:* Ab ingenioſis hominibus quædam ita ſunt eruta atque vulgata, ut jam artes amplius dici non mereantur; quædam autem inventa nondum ſunt: Quædam inventa quidem ſunt, ſed ea paucisſimis atque ferè nemini tot ſeculis conſtiterunt.

§. 13. Ex quibus unum eſt præcipuum (unicus totius artis Chymicæ ſcopus ac verus finis) miro tamen artificio altoque ſilentio ſemper abſconditum, ut arcanum dici adhuc mereatur.

§. 14. *Et paulo poſt:* Chymica inventa ſunt partim circa metalla, partim circa metallica.

§. 15. Circa metalla hæc ferè poſſunt conſtitui: Ea commiſcere ſimul, ut aliquid aliud eſſe appareat: Ea immutare, ut circa ferrum & æs maximè ſolet contingere: ponderi adjicere, aut, quod facilius, detrahere: ſolidiora quædam reddere: colorem in quibusdam mutare, ut circa ferrum ut plurimùm: molliora quædam, alia duriora efficere: omnia verò hæc abſque fallendi ſtudio.

§. 16. Alia & quidem ſubtiliora, circa metallica verſantur, ut deaurationes, argentationes, ſeparationes. Ex quibus indagatæ ſunt metallicorum admirandæ vires, ſympathiæ, antipathiæ, ut Antimonii, Hydrargyri, Caphuræ, Sulphuris, Chryſocollæ, plumbi cinerei, & candidioris cum auro, argento, orichalco, &c.

§. 17. Huc

§. 17. Huc pertinet pyrii pulveris inventum, & vitri in longiſſimas lineas deducendi ſcientia. Omitto ea, quæ ad remedia pertinent, deſtillationes, ſuffitus, fuſiones metallicas; quibus vix quicquam ingenioſius accuratiusque.

§. 18. Quæ autem inventa nondum ſunt, de iis verba qui facere poſſum? Inveniri tamen plura poſſe exiſtimo: veluti vitrorum absque igne mollities, Electri compoſitio, lapidum durisſimorum fabrefactio, aquarum tenuisſimarum excoctio, &c.

§. 19. Quæ vero inventa ſunt, ſed paucisſimis conſtant: ex his eſt; vitrum in adamantinam duritiem perducere: morbis deſperatis ex metallis & metallicis præſentisſima ac ſubita exhibere remedia. Item contra venenorum omnium vim antidotum exquiſitisſimum certiſſimumque.

§. 20. Poſtremo quod omnium eorum, quæ enumeravi, vim atque efficaciam excedit, eſt certa ac compendioſa methodus, qua ſublitiſſimi ſpiritus parantur, quorum efficacia abſolutiora metalla multiplici proportione perfectiora atque auctiora (nullâ prorſus tentatâ fallaci metamorphoſi) produci poſſunt.

§. 21. *Et paulo ſupra:* Ad hunc ſcopum pertingendum cum tot ingenia fruſtra laborarint: Ut tamen aliquid egiſſe vulgò videantur, ad ſophiſticam confugere exiſtimarunt, & ſic aureo, quod dicitur, hamo piſcati ſunt. *Hæc ille.*

§. 22. *Pergit Salmuthus*: Ad hanc Sophiſticam ſunt, qui referant lapides ſeu tincturas auri particulares, quas ſic dicunt, propter Univerſalem: qua de multus eſt Henr. Khunrath *in ſua confeſſione, præſertim cap. 9.* ex auctore Con-

filii, Solis & Lunæ, Comite Bernhardo, Riplæo, Zacharia, aliis Philoſophis poſt Gebrum, qui hoc dat conſilii *c. 7. Sum. perfection.* ut deſertis particularibus, quæratur *Lapis.*

§. 23. Hujus Lapidis materiam ajunt eſſe parvi, imo nullius pretii: ubique inveniri: ideoque ipſum ubique parari poſſe; & facilè: nec fas tamen eſſe, nomen materiæ proprium, ut cæteram artem præparandi (nam in his duobus nempe, *1. Materiæ cognitione. 2. ejusque debita præparatione* totum Chymicorum officium conſiſtere ait *I. Aurelius lib. 2. Chryſopæia*) divulgare, niſi ubi non prodeſt.

§. 24. Loca allegantur in *Henrici Khunradi Confeſſ. cap. 1.* ex philoſophis: ſed explicantur tum ab aliis, tum vel imprimis *Theobaldo Hoghelande lib. de Alchemiæ difficultate.*

§. 25. Porro de artis hujus, quando partes variæ ſunt, & late patent, autoribus & antiquitate quæritur variè. In ſacris habemus Thubalcain, filium Lamech erudiisſe omnem fabrum ærarium & ferrarium. *Geneſ. IV.* v. 22.

§. 26. Inde credunt quidam, annotante Libavio *lib. 1. Alchymiæ cap. 1.* eum primum in aliqua artis parte ſudaſſe, quæ dicitur metallurgia, quaſi verò hinc amplius aliquid concludi poſſit, quam quâ ad agriculturam faciunt illa metalla aut eorum uſum, & in univerſum cognitionem, de qua diſputat Polydor. Vergilius *lib. 2. c. 19.* poſt Plinium.

§. 27. Artem vero transmutandi metalla in aurum & argentum omnes vendicant cuidam Hermeti Ægyptio ſeu Mercurio Trismegiſto: quem ſic dicunt, non tam ad differentiam cæterorum (tres enim à Roberto Caſtrenſi, & quatuor à Rubeo numerantur) quam ad laudem.

§. 28. Qua

§. 28. Qua de re ſic ſcribit Robertus Caſtrenſis *in præfat. ad Morienum Roman.* à ſe ex Arabico Latinê, quamvis minùs eleganter, converſum: *Legimus in hiſtoriis veterum, tres fuiſſe Philoſophos, quorum quùque Hermes & Mercurius vocabatur. Primus fuit Enoch: alter Noë: tertius qui poſt diluvium in Ægypto regnavit diu.*

§. 29. *Iſte autem à noſtris Anteceſſoribus dictus eſt Triplex, propter trinam virtutum collectionem, ſibi à Deo tributam. Erat autem Rex, Philoſophus, & Propheta.*

§. 30. *Is verò fuit, qui poſt diluvium omnium artium & diſciplinarum, tam liberalium, quam mechanicarum primus fuit inventor & editor.*

§. 31. Hactenus ille, *ſc. Caſtrenſis*; Eandem rationem nominis Triſgemiſti reddit Paulus Scaliger *lib. 4. Epiſtem. Cathol.* verum Tabula Hermetis Smaragdina quæ dicitur, ſeu ſermo veridicus, ut Dornæus vult, *præfat. comment. in ipſam*, hujc inſtituto convenientiorem reddit, his verbis: *Vocatus ſum Triſmegiſtus, habens tres partes Philoſophiæ totius mundi.*

§. 32. Thomas Muſettus Anglus *Epiſt. Chim. 3.* coætaneum hunc Moſi facit: Paulus Scaliger, *loco citato*, pronepotem Atlantis promethei phyſici fratris.

§. 33. Moſis autem nativitas cadit in Ann. Mundi 1373, qui eſt ante Nat. Salvatorem noſtrum 1598.

§. 34. Argonautarum expeditio circiter anno M. 2740 ante N. Chr. 1231. Ultra ergo mille octingentos viguiſſe hanc artem in Ægypto ante Diocletianam Chymicorum librorum devaſtationem, de qua ex Suida auctor noſter loquitur, rectè poteſt colligi.

§. 35. Cum autem Moſes eruditus fuerit in omni ſapientia Ægyptiorum adeò, ut potens eſſet in dictis & factis

Digitized by Google

Actor. 7. verſ. 22. fortè quis hinc concluſerit, neque eum ignoraſſe hanc artem: eoque amplius, ſi verum eſt, quod affirmare non dubitat Dornæus, Triſmegiſtum tabulam ſuam Smaragdinam, in qua contineri artificium hoc, omnes contendunt Chymici, ex hiſtoria creationis omnium, ut à Moſe deſcripta eſt, deſumſiſſe.

§. 36. Sic enim ait *libr. de luce Natur. præfat. expoſit. ad tab.* Hermes ille Triſgemiſtus, cognomento Mercurius, in doctrina Geneſis per Moſen tradita non vulgariter inſtructus, hanc poſteritati phyſicam Spagyricam inde deſumtam reliquit.

§. 37. Quæ ſi vera ſunt; quis non cum Pancirollo dicat hanc artem eſſe antiquiſſimam? Omnes autem commentatores, ut Hortulanus, R. Lullus, Arnaldus de Villa nova, Com. Bernhardus, Libavius & alii, præter unum Dornæum, ſenſu allegorico potiſſimum de metallorum transmutatione expoſuerunt.

§. 38. Ille enim de univerſali medicina tum præparanda ex vegetabilibus, mineralibus & animalibus: tum applicanda corpori & animo explicat, ut videtur, ingenioſiſſimè.

§. 39. Verba ſunt *Comm. ad tab. Hermet.* hæc: *eſt igitur ſcopus iſtius Hermeticæ doctrinæ, Medicina quædam univerſalis, quæ nedum inſenſatorum corporum, ſed hominum etiam corruptiones, atque morbos omnes indifferenter auferat:*

§. 40. Et mox: *Non parùm ſanè ſe feciſſe putent homines, ſi tot ac tam varias corruptiones amoverint: quandoquidem ultra quod ſanitatem corporis hac ratione ſibi conciliare valeant, mentis etiam tenebras omnes atque velamina tollunt, quibus amotis facilè veritatem cum creaturarum, tum conditoris omnium Dei ad ejus gloriam proximorumq; ſalutem, diligentius exquirunt,* &c. §. 41. Hoc

§. 41. Hoc eſt, Phyſicè, Chymicè, & Theologicè ſeu Metaphyſicè & Moraliter exponit, tum *lib. de Luc. Nat, phyſica*, tum ex profeſſo, & diſtinctè magis *Comment. in tab.* tum denique cæteris à ſe editis libris.

§. 42. Alii perſpicuè magis requirunt CHAOS, & ejus elaborationem: quæ conſiſtit in ſeparatione & fixione: quando condita ſunt primum, referente Moſe omnia.

§. 43. Videatur Paracelſi & Dornæi expoſitio Geneſeos. Henricus Kunradus *Confeſſione* ſua ad myſterium incarnationis confert hoc negotium. Sunt, qui ad alià ſacra. An autem hoc profanare ſit, Theologorum eſto judicium.

§. 44. Ab Hermete, quaſi per manus tradita & propagata eſt Chymia ad Arabes, qua de re audiamus Th. Mufettum: *Chymiam, inquit, tractavit Mercurius ille ter maximus, circa Moſis ætatem natus, ſed ita obſcure, ut capere eam nec coævi, nedum Latini potuerint.*

§. 45. Succeſsit poſtea Zoroaſtres Salomo, & poſt ipſum Arabum familia, quorum tamen ante Gebrum nemo, quod ſcimus, Chymiam definivit, ſuisque organis, actionibus, materia, effectibus locupletavit.

§. 46. Huic tamen Paracelſus, aliique præclari Chymici tam ſermonis perſpicuitatem, quam rerum ordinem addiderunt, vereque affirmare poſſunt illud de ſe ipſis. *Ditavit ille nos, & nos illum.*

§. 47. De Zoroaſtre Clemens Romanus Pontifex ſcripſit, eum ob reconditos haud dubiè ſcientiæ Theſauros, Magiæ Magiſtrum & DEI amicum, Perſis fuiſſe creditum, quamvis fulmine ictus interiiſſet. Cum & in Græcia multi ſimili fato peremti & ſepulcro honorati leguntur.

§. 48. Ægy-

Digitized by Google

§. 48. Ægyptii, teſte Suidâ, artem Chymicam occultam ſurvârunt, unde minus mirum eſt, ad Græcos & Latinos tardius hanc perveniſſe: licet nobiliores olim Philoſophi, ut Democritus, Pythagoras, Plato, alii in Ægyptum dicantur profecti, ut Magiæ arcana, quibus medicina annexa fuit, addiſcerent. *Cicero l. 5. de finibus l. 4. Tuſculanarum, Philoſtrat. in vita Apollonii lib. 1.* cùm certum ſit, Ægyptios medicinam admirandam & feciſſe & illuſtraſſe magiâ illa naturali, quæ de rerum naturalium ſympathiæ & antiphiæ, peritia conſpirantibus aſtrorum, & non raro etiam ſpirituum vicibus conſtabat, ut ex Plinio & Suida docuit Joh. Langius *Epiſtol. Medicin. lib. 1. c. 2.*

§. 49. Apud neminem certè ex antiquioribus ſive Græcorum ſive Latinorum, quod ſciam, Chymiæ nomen extat, nedum res. Suidam tamen & Julium Firmicum, Virum Conſularem, qui Conſtantini Imperatoris tempore ab annis jam mille ducentis & amplius vixit, ſupra excepi.

§. 50. Is enim Alchymiæ nominatim meminit ſcientiæ *lib. 3. ſuæ Matheſ.* (quam vocat diſciplinam Ægyptiam) *ad Mavortium Lollianum cap. 15.* dicens Lunam in Nono ab Horoſcopo loco in nocturna genitura hominem ad ſcientiam Alchymiæ propenſum reddere.

§ 51. Nam quæ ex Ariſtotele vulgo afferuntur, ad transmutationem parum faciunt. Non multo plus facit, quod teſte Plinio *lib. 33. c. 4.* Cajus Princeps ex auripigmento aurum fecit. Plus enim ibi ſeparationis, quam transmutationis eſt, ut ex contextu patet.

§. 51. Sed quid multa? Sat antiqua eſt, ſi ſat vera: hoc eſt ſi id præſtare potis eſt, quod promittit ars, ſive particulariter ſive univerſaliter, & quidem non ſine fœnore, quod Artifices, ut hoc obiter dicam, pro ea liberalitate, quæ eſt

in

in verbis, vocant multiplicationem in milleſimum, imo infinitum.

§. 52. Jam ſi hoc præſtare potis eſt ars, rectè Pancirollus cum Juris utriusq; interpretibus concludit: EAM ESSE LICITAM. Sed inde tamen non efficitur, animum eſſe applicandum. Nam & difficilis eſt ejus adſecutio, & periculoſa poſſeſſio. Quæ uti more meo expoſuero, quantum licet per eos, quos conſului auctores, finem faciam.

§. 53. Principiò de Artis veritate diſputanti non poſſunt firmiora eſſe argumenta, quam quibus uſus eſt Pancirollus noſter ductis à ſenſu ſeu experientia, & ratione. Inde enim alia omnia robur capiunt, quæ in utramque partem diſceptantur, non tam in hoc, quam omni alio negotio.

§. 54. Qui veritati ſe oppoſuerunt, ut *Agricola*, *Cardanus*, *Scaliger*, *Carrerius Fenottus*, *Eraſtus*, *Aubertus*, *Seidelius*, & nuperrimè, quod ſciam, *Moreſinus Scotus* (prætereundas enim cenſeo quodlibetarias infinitorum Scholaſticorum, & hujus fecis quæſtiones) cum aut negare debuiſſent experientiam & ſenſum.

§. 55. Aut, ut ait Libavius *Syrraxi Metall. Theſ. 40. & 43.* modum, quem poſuere artifices, in genere per rationes Logicas, hoc eſt, ex mera phantaſia deſumptas, aggreſſi ſunt oſtendere, *non poſſe fieri artificiale metallum*.

§. 56. Quantò rectius illi, quando, ut idem ait, Peripatetici ſunt omnes, audiſſent ſuum Magiſtrum & Principem Ariſtotelem, præclare & propè divinè monentem, in iis, quæ ſenſilia ſunt, non rationem, ſed ſenſum (quippe judicem omni exceptione Majorem) eſſe conſulendum?

Digitized by Google

§. 57. Qui etiam neglecto ſenſu, rationem quærere (quando diſputat contra eos, qui omnia dicebant moveri *8. Phyſ. 3. t. 22.*) inbecillitatem mentis meritò cenſet, & abſurdum præter rem imaginationi ſeu rationi credere *3. Phyſ. t. 37.* imo inſaniâ amplius, contra evidentiam opinari *1. de ortu & interitu cap. 3. t. 59.*

§. 58. Senſu enim conſtat & experientia, ſeu teſtimonio indubitato, & factum eſſe aurum (nam de hoc potiſſima lis eſt) & factum eſſe ea arte, quam nôrunt Artiſtæ, profitentur Sophiſtæ, fraude ea, quam multiplicem (ſex enim & triginta ejus ſpecies recenſentur) ex Riceni Thraſibuli admonitione, *ad calcem ſuæ Confeſſ.* benè docet Henr. Khunradus.

§. 59. Quoniam hujus jam facta eſt mentio, non ab re duxi, ex admirandæ diligentiæ ejus Amphitheatro ipſamet illius verba hîc adſcribere, ut quanta & quàm ampla experientiæ, de qua dixi, vis ſit atque poteſtas omnes intelligant.

§. 60. Hanc ille certè & meritò in hujus pugnæ acie collocat prima, præferens eam rationi, Sapientibus, Mentis igniculis, Naturæ parenti, conſenſui typico, &c. Tot. enim argumentis utitur, quibus *LAPIDEM eſſe* demonſtrat.

§. 61. Sic enim ait *Fig. 3. Amphiteatri: LAPIS PHILOSOPHICUS EST. Hunc enim rerum experientia, omnium etiam ſola magiſtra, infallibiliter atteſtatur: cui refragari, nonne eſſet plus quam ſtultum? Hunc (ab aliis tamen præparatum) virtuoſe efficacem vidit & Pontifex Romanus, & Cæſarea Majeſtas, Viderunt & Reges Orbis terrarum non pauci: nec non Imperii Rom. Electores nonnulli. Viderunt & principes aliquot, Comites, Barones,*

Digitized by Google

rones , Nobiles , & propter virtutem & doctrinam à Nobilibus proximi Doctores : imo ex omni gente , Judaica , Ethnica & Chriſtiana , ſtatuque ac ordine paſſim , multi tam Eccleſiaſtici , quam politici ; literati pariter atque illiterati , oculis (obſtupeſcentes Naturæ per artem miraculo) viderunt , manibus tetigerunt ſuis.

§. 62. *Sciens loquor. Hos omnes voco teſtes , tu Phyſico-Chemiæ-Maſtix eos interroga , in ſubſidium veritatis , veritatis amantes , rem ita habere , teſtabuntur lubentes.*

§. 63. *Sequitur ratio : de qua priusquam agam , pauca aliorum afferam exempla, qui plura volet, petat ab Artificibus* Gebro Hermete , *inprimis* Roberto Vallenſe, *qui ex profeſſo ſcripſit de Artis hujus certitudine & antiquitate.*

§. 64. *Henricus Cornelius Agrippa* lib. 1. de occulta Philoſ. cap. 14. *affirmat ſpiritu auri , aut potius ejusdem forma & parte puriore imperfecta metalla & argentum vivum in argentum verti poſſe , ſeque id vidiſſe & noviſſe.*

§. 65. Joh. Franciſcus Picus *l. 3. c. 2.* de auro plurima recenſet, quæ quantum potero, in pauca contraham. *Obiit*, inquit, *ante paucos annos Nicolaus Mirandulanus , Sacerdos ex minorum ordine , Senex nobis notus , integer vitæ &c. Is & Bononiæ argentum , & Carpi aurum fecit ex ære , multorum teſtimonio. Fecit & Hieroſolymis , ubi multos annos verſatus eſt : ubi ipſum aurum feciſſe , vivit adhuc , qui conteſtatur.*

§. 66. *Præterea fuit ætate noſtra Apollinaris , ex ordine Prædicatorum Sacerdos , boni nominis , qui non dubitavit amicis affirmare , ſe modos plus viginti conſtanter tenere , quibus verum aurum conficeret.*

§. 67. Romæ publico in templo ſcriptum erat : *AURI EX PLUMBO COLLECTORI.*

§. 68. Fuit ante paucos annos Venetiis, qui publico multorum nobilium Virorum teſtimonio ex re parvula, quæ nec piperis grani quantitatem excederet, magnum ſatis auri pondus ex vero argento fecerit.

§. 69. Fuit in ditione mea, qui tribus teſtimoniis ex re tritici granum æquante, argenti vivi unciam vertit in probatiſſimum argentum: atque unum ex his, qui viderunt, cum alloquerer, audivi dicentem; ſe diligenter converſionem inſpexiſſe, colorisque cinerei fuiſſe Medicinam.

§. 70. Vivit adhuc vir mihi notus & amicus, qui plus ſexagies ſuis manibus ex rebus metallicis aurum & argentum confecit, me præſente; nec una tantum via, ſed multis id eſt conſecutus.

§. 71. Vidi in confectione aquæ metallicæ, in qua nec argentum, nec aurum, nec ſulphur, nec hydrargyros poneretur, ex inſperato ſimul aurum & argentum generatum.

§. 72. Vidi aquarum vi ex ære argentum extrahi. Eſt alius, cui, quoties libuerit, ſuis ex furnulis promitur aurum, quod publicis officinis, pro puriſſimo vendit: cui ſatis amplæ ſunt opes &c.

§. 73. Vivit adhuc, cui non deſunt opes, cujus manibus vidi æs converſum in argentum & aurum, ſucco quodam plantæ.

§. 74. Quidam inops monſtratâ ſibi in ſomnis aquâ, aurum fecit: qui item ferrum bis in aurum vertit: ex auripigmento ter quaterve fecit.

§. 75. Vidi alium, qui duobus modis in verum argentum, miſtum auro vertit argentum vivum. Vidi ex Cinnabari, adjectis quibusdam rebus, excluſo auro & argento, ſimul aurum fieri, ſimul argentum.

§. 76. Vidi

§. 76. Vidi ex mera cinabari, olei cujuſdam ſimplicis admiſtione aurum & argentum, ſed parvi momenti fieri. Vidi ſæpenumerò hydrargyron, qui erat ex plumbò & ære detractus, in argentum & aurum transformari.

§. 77. Superioribus diebus & oculis vidi & manibus contractavi aurum, quod me inſpectante factum fuit, ex argenti, trium circiter horarum ſpacio, nulla prius facta argenti mutatione, nec in hydrargyrum, nec in aquam.

§. 78. Vidi non ſemel minus decima parte horæ disjici metallum ſic, ut ſulphur alta petierit; hydrargyros ima. Vidi prioris metalli forma prorſus abolitâ, ſubito novam, id eſt, auream ſolertia artis imponi.

§. 79. Ego ſeorſim aurum, ſeorſim argentum diverſis granulis effici uno eodemque pharmaco; itemque ſimul & aurum & argentum eodem tempore, eodemque pharmaco ſæpe numero ſum intuitus.

§. 80. *Hæc Picus*, quibus ſimilia multa leguntur apud H. Rubeum *lib. de deſtillat. Sect. 4. c. 1. & 2.* Libavium *l. 2. Alchym. tract. t. c. 19.* Robert. Vallenſem *loco citato.*

§. 81. Qui etiam hæc habet: *Homo noſter antiquus eſt Draco noſter. Ille comedit caput ſuum, cum cauda ſua. Et caput & cauda eſt animus & ſpiritus, & anima & ſpiritus ſunt creati de luto: & hoc ex Oriente & Occidente per expellentem nocumenta.* Non mentior, quia, quod dixi, vidi in civitate.

§. 82. Fernelius *lib. 2. de abditis rerum cauſis cap. 18.* ex profeſſo de veritate & ratione artis teſtatur in hæc verba: *Non olfeci modo* (de Lapide Philoſophorum loquitur) *verùm etiam de hoc non parum deguſtavi lucro fœnoreque maximo, ut qui eo ſtudio verum comprobaverim, quod fabuloſo figmento haud abſimile putatur. Dicam veſtro hortatu, non ſolum theſaurum*

Digitized by Google

ſaurum depromturus; ſed edocturus, quam verè ſubſiſtat.

§. 83. *LAPIS PHILOSOPHICUS, Elixir Arabibus, gignendi propagandique auri verum ſemen, non è ſulphure, non ex argento vivo aut alio; ſed ſolo ex auro, eoque puriſſimo quærendus eſt.*

§. 84. Maxima vis ſeminis in oleo quodam inhæreſcit, atque id quidem in cæteris inflammari, cremarique poteſt, in auro autem non poteſt: qua ex cauſa illud nullius ignis ardore torreri, abſumique poteſt, & omnem artis vim tolerat.

§. 85. Fœcundum autem id ſemen ſic eruito: *Auri puriſſimi uncias duas, argenti vivi magno artis ſtudio præparati decuplo permiſce, igneque languido diſſolve, dum argentum vivum prorſus exſpiret, priſtinumque auri pondus ſubſideat, in atrum pulverem redactum: qui tamen liquatus poſſit in propriam auri naturam redire.*

§. 86. *Ex hoc dein pulvere igne acerrimo vaporarii aquam continenter elicies, dum pulvis totus in cinerem candidiſſimum & in calcem devergat. Calcem ſepties aquâ reſperge, quæ & toties exſpiratione inde proſecta ſit: Omnique arte elabora, ut hæc impulſione & incurſione crebra ſeſe extenuent & ab omni ſorde feceque puriſſima reddant, vires conſecuta ſummas.*

§. 87. Hæc duo ſunt totius artis operisque conficiendi primordia &c. Qui ænigmate hæc contexerunt, hanc aquam appellant *argentum vivum, Calcem, verum ſulphur* quorum permiſtione *Lapis* fit, ut ex aqua farinaque panis.

§. 88. *Opus autem poſtremum ut compleas, calcem puram, obturato vaſe, recondе equino fimo calente, diebus XL. dum in humorem album liqueſcat. In hunc juſtis dierum intervallis aquam ſenſim infunde, eâ quidem via & ratione, quam artis periti abunde explicarunt, ut calx aquam ſuam omnem ſenſim combibens, quaſi illic enutrita in lapidem verum concreſcat.*

§. 89. Hic

§. 89. Hic *Theſaurus* immenſus: hoc verum *Elixir*; hoc frugiferum *auri ſemen*, cujus drachma ſi in 250. liquati plumbi aut ſtanni drachmas infundatur, id univerſum in aurū puriſſimum convertet: imo etiam, ut cum Augurello loquar:

Ipſius ut tenui projectâ parte per undas
Æquoris, argentum ſi vivum tum foret æquor,
Omne vel immenſum verti mare poſſet in aurum.

§. 90. Hæc Fernelius: quæ ut vera non ſint de univerſali LAPIDE; ſatis tamen, ſi de particulari: Adeò autem clara veritatis hujus lux eſt, ut ex ipſis adverſariis aliqui eam non diffiteantur.

§. 91. Et cur tot præſtantes viri diverſarum gentium, tot tamque præclara de hac arte edidiſſent volumina? an in nugis ſuæ famæ & gloriæ præſidium apud poſteros quærebant? Sunt Ægyptii, ſunt Arabes, ſunt Chaldæi, Germani, Hiſpani, Angli: Quos quis enumeret?

§. 92. Agricola certe eorum & numerum & ſtudium admiratur, quamvis transmutationis adverſarius. Sic enim *in præfat. Rer. Metallicar.* Quo minus multi ſunt, *ait*, qui de re metallica ſcripſerunt, eo magis mihi mirum videtur, tot extitiſſe Chymiſtas, qui compoſuerunt artificium de metallis aliis in alia mutandis.

§. 93. Multos *Hermolaus Barbarus*, homo dignitate generis & gradûs, & omni doctrinarum genere ornatus, nominatim protulit.

§. 94. Ego plures proferam, ſed inſigniores tantum. Delectum enim ſervabo. Itaque χημευτικὰ ſcripſit Oſthanes, Hermes, Chanes, Roſinus Alexandrinus ad ſororem Theoſebiam, Olympiodorus Alexandrinus, Agathodæmon, Democritus, Orus, Chryſorichius, Pebichius, Comerius, Johannes, Apulejus, Petaſius, Pelagius, Africanus,

Digitized by Google

tias & Spiritûs ſancti auxilium indeſinenter imploro : Anno λόγυ incarnati M DCIV.

§. 4. Anno clↄ D IC. priorem, & Anno clↄ DC IX alteram Joachimi Mynſingeri Obſervationum Cameralium editionē adornavit & auxit, ut ex his præfationis patet verbis: *Prodeunt denuo Mynſingerianæ Obſervationes cum auctoris autographo collatæ, correctæ & à me multis acceſſionibus, præſertim novis quibusdam ſingularibus, quæ mecum celeberrimi quidam Domini Camerales, Advocati & Procuratores communicarunt, paſſim inſertis auctæ.*

§. 5. Dedicationem ad Sereniſſ. Elector. Brandeburg. Dn. Johannem Sigiſmundum ita finit. *Datum Berlini 17. Januarii, die divo Antonio ſacra, quo annum ætatis quinquageſimum, atque ita mihi quaſi Jubilæum, Dei benignitate & gratia, complevi, ſequentes, quos additurus eſt DEUS, gratiâ fortunet ſuâ, anno Dei-hominis M DC IX.*

§. 6. Anno clↄ Iↄc XVI. denuo & quidem auctiorem ac *nitidiore quaſi*, ut loquitur, *veſte* indutum, in lucem edidit ſuum theſaurum Juris, & Reverendiſſ. Archiepiſcopatûs Magdeburgenſis Adminiſtratori, Dn. Chriſtiano Wilhelmo, Marchioni Brandeburgico, dedicavit, his in fine adjunctis: *Scripta Berolini 17. Januarii, Antonii die, quo primum hujus lucis uſuram ante 57. annos inſpexi: Lux illa inacceſſa me porro ſuo Spiritu regat, ut ipſi grata, ac Reip. commoda & ſalutaria, multisque fructuoſa dicam faciamque perpetuò. Anno reparatæ ſalutis clↄ Iↄc XVI.*

§. 7. Plura ab eodem edita fuiſſe, nullum eſt dubium, imprimis cum Johannes Bechtoldus in Locis ſuis Communibus alleget diſputationes ſive tractatûs duos, alterum *de Doctoralis dignitatis aliusque gradûs aſſumtione, generis nobilitatem minimè obfuſcante: alteram de Notariatûs arte.*

Digitized by Google

§. 8. Ex jam adductis patet noſtrum Reygerum Anno cIↄ Iↄ LIX. die XVII Januarii natum, & infucatæ pietatis cultorem fuiſſe.

§. 9. In Theſauro ſuo, ſub verbo *Ars* §. 4. ſequentia habet: *Quod ſit licita ARS ALCHIMISTICA, probatur per rationes pro & contra per* Johannem Andream *in addit. ad ſpec. ſub Rubr. de crim. falſi.* Bald. Alvarott. & Andr. de Iſernia *in tit. quæ ſunt regalia* in uſib. Feudor.

§. 10. Sed Aurum Alchimiſticum an poſſit vendi pro vero Auro, & an habeat tantas proprietates, dixit remiſſivè Jacob de Belloviſ. *in Pract. ſua Judi. c. de injuriis, mihi num. 10. verſu*, ſed num quid aurum. per Oldradum *in Conſil. 74. de ſortilegiis*, quem ſequitur Abbas *in c. ex earum tenore. X. de ſortilegiis.*

§. 11. Item illam artem approbat Fabianus de monte S. Severini, *in tract. de Emptione, qu. 5. num. 8* Albericus deRoſate *in dictionar. in verb.* Alchimia, *& in verbo.* Emptio. Albertus Brunus *in tract. de augment. & dimin. monetæ, in prima præſuppoſit. n. 13 & 14* Joh. de Platea *in l. un. C. de argenti pretio, quod Theſaur. infertur lib. X.* Omnes eo concludunt, ſi fiat ſine arte magica, licet per accidens ſæpiſſime abuſus multorum interveniat.

§. 12. Nemo eſt ſic in contraria ſententia, niſi Angelus *in ſumma ſua Angelica lit. A. verſu Alchimia*, inducens duas principales rationes. Sed probatur tanquam ſingularis, & ex regulis Dialecticorum ab eo, quod per ſe ineſt, ad illud, quod per accidens accidit, non valet conſequentia.

§. 13. Item plus eſſet in concluſione, quam fuerit in præmiſſis. Item utuntur iſto argumento, QUOD IN NULLA LEGE VERA ILLA ARS SIT PROHIBITA, ſed ſaltem ſophiſtica. Allegantur & alii Dd.

CAP.

Cap. XXIX.

De Joachimo Scheplitz.

§. 1.

CElebris hic JCtus, patriâ Marchicus, J. U. L. primum edidit *Promptuarium Juris Civilis & Feudalis*, vel potius Compendium Juris Civilis & Feudalis Balthaſ. Clammeri prolixo illuſtravit Commentario.

§. 2. Cum verò hunc laborem Viris eruditis haud ingratum fuiſſe animadverteret, Conſuetudines Brandeburgicas, antea ſolummodo MSS. & ab incerto auctore collectas, in ordinem redegit, & ex libris Juris Communis, nec non peritiſſimis Doctoribus, eruditè declaravit, ac anno 1617 Lipſiæ in lucem edidit.

§. 3. Dictarum Conſuetudinum *Parte IV. tit. 4. §. 1.* ubi Prælatis, Nobilibus & Ruſticis mercaturæ exercitium, ſolis civibus conveniens, *per Reverſum de anno 1528.* interdicitur, de Alchimia diſſerendi anſam capit.

§. 4. Ita autem allegato titulo num. 23, 24, & 25. ſcribit: De Alchymia, ut hoc quodammodo obiter quaſi attingam, ſcimus, quid diſſerat Hen. Cornel. Agrippa *de Vanit. Artium & Scient. cap. 90. per tot.* Et licet, *ut inquit*, ipſi ars hæc, quam *Alcumiſticam* vocat, non admodum inimica ſit: attamen nihilominus ſcribit, hæc illam polliceri, quæ natura nullo modo pati poteſt vel attingere.

§. 5. Ideò à noſtris etiam JCtis quæſitum ſcio: An illa, Alchymia nempe, ſit ars licita & permiſſa? Atque hoc in dubio pro ſententia affirmativa, ILLAM ſcil. LICITAM ET PERMISSAM eſſe artem, omnino decidendo concludit Oldradus *Conſ. 47. de ſortilegiis n. 1.*

 §. 6. Quem

§. 6. Quem in hoc ſequuntur Panormitanus *in c. ex tuarum. de ſortilegi.* Joh. Andre. *in addit ad ſpeculat. tit de Crim. falſi.* Andr. de Iſernia *in tit. quæ ſint Regal.* Baldus Peruſin. *in eodem tit. n. 5. in uſib. feudor.* Fabian. de Monte. *in Tr. de empt. & vendit. qu. 5. n. 8.* Albericus de Roſate *in dictiõn. verb. Alchimia* Idem *in verb. Emptio.* Albertus Brunus *in tract. de augment. & diminut. monet. in l. præſumpt. n. 13. & 14.* Guido Papa *in ſingular. 388. §. de his.* Joh. de Platea *in l. 1. & ad Rubric. C. de Argent. pret. quod theſaur. infer. lib. X.*

§. 7. Quamvis autem contrarium defendat Angelus Peruſinus *in Summa verb. Alchimia.* Verum hujus rationes & opinionem refellit Hieronymus de Zanetinis *in c. 1. X de Accuſat.* Prout Oldradi & aliorum hac de re opinionem affirmativam propugnat & defendit THOMAS ARFONCINUS *in reſponſo ſuo de jure Alchimiæ*, quod, uti & reliquorum ſupra relatorum judicia, tum argumenta, quibus quisque ſuam confirmat ſententiam, hac de re, pariter reperiuntur in *Theatro Chimico Vol. 1.*

§. 8. Hinc quoque tradit Johannes Nider *in tract. de Contract. mercator. ac empt. & venditione* (qui reperitur in Tract. Tract. volum. V.) *cap. 1. n. 10.* quod quidem venditio auri alchymiſtici ſit fraudulenta & injuſta tum, quando veram ſpeciem non habet.

§. 9. Si autem per Alchimiam fieret aurum verum, non eſſet illicitum pro vero vendere: quia nihil prohibitum eſſet arte uti, ſicuti nec aliquibus naturalibus cauſis ad producendum naturales & veros effectus.

§. 10. Et cum Thoma hac de re reſpondet Lambert. Danæ. *in Ethica Chriſtiana l. 2. c. 16. fol. 274.* Si à Chimicis fiat verum aurum, rebus & mediis naturalibus adhibitis,

hibitis, illud aurum non eſſe damnandum, modo ne cudant monetam. Formæ enim impreſſio ad ſolum Principem pertinet.

§. 11. Qui vult, poteſt videre Guido. Panciroll. *in libro rerum memorabil. recens inventar. cap. 7.* ubi non modo de origine hujus artis mentionem facit, & latius peragit Henricus Salmuth *in Not. ibid.* Sed inſuper multa lectu non injucunda ab illo ipſo Salmuth de hac arte tàm in genere, quàm in ſpecie, nec non de veritate illius ibid. referuntur.

§. 12. Prout in individuo quoad noſtrum inſtitutum commemorat Pancirollus tàm Civilis, quam Canonici Juris interpretes uno ore affirmare, *Alchimiam eſſe artem licitam.* Et in fine ſubjicit: *Ars quidem vera eſſe poteſt, ſed pauciſſimos, imo vix unum eſſe credo, qui eam calleat. Nam qui hanc profitentur, aut fatui ſunt, aut admodum proclives ad paupertatem.*

§. 13. Eſt enim tritum vulgi ſermone proverbium: *Nunquam vidi Alchimiſtam divitem.* Quemadmodum Salmuth d. loc. fol. 339. inquit inter alia: *jam ſi hoc præſtare potis eſt ars iſta, rectè Pancirollus cum Juris Utriusque interpretibus concludit, eam eſſe licitam.*

§. 14. *Sed inde tamen non efficitur, animum eſſe applicandum ad illam. Nam & difficilis eſt ejus aſſecutio, & periculoſa poſſeſſio.* Et hactenus illi.

Cap. XXX.

De Johanne Brunnemanno.

§. 1.

JOhannes Brunnemannus, unus ex celeberrimis Germaniæ noſtræ JCtis, Perolini in Marchia natus anno

anno clɔ Iɔ CIIX. die VII Aprilis, Patre Hieronymo, & Avo Sebaſtiano Brunnemanno, Eccleſiaſte ad D. Petri.

§. 2. Studiis trivialibus abſolutis anno 1627. Wittebergam miſſus, ſequente anno 1628. Magiſterii gradum adſumſit, ſeque illo honore minime indignum eſſe probavit, dum aliorum ſtudia & docendo & diſputando adjuvit.

§. 3. Anno 1632 cum tribus Nobilibus, quorum Ephorus erat, ad patriam Academiam, quæ Francofurti ad Viadrum florebat, ſe contulit, ubi ob multa, quæ diſputando edidit ſpecimina, in Philoſophorum adſcitus ordinem Logicam publicè profiteri cœpit.

§. 4. Theologiam excolere decreverat, cum verò ob vocis debilitatem concionibus habendis imparem ſe deprehenderet, animum mutavit, & ſe ad Jurisprudentiam adplicavit, inque ea brevi tempore tantùm profecit, ut anno 1637 *de Ceſſione Actionum* inauguraliter diſputaret, ac ſequenti anno, nempe 1638 ſummos in Jure honores adipiſceretur.

§. 5. Biennio poſt, nempe 1640. ex Philoſophorum ordine in JCtorum caſtra tranſiit, & Inſtitutiones Imperiales novis Juſtinianis explicavit, donec anno 1645 ad Pandectarum, & anno ſequente 1646 ad Codicis Imperialis Profesſionem admoveretur, à quo tempore eruditisſimam Codicis explicationem, anno 1663 Lipſiæ primùm editam, adornavit, de quo in cippo honori B. noſtri Brunnemanni poſito, & conſiliis ejus adjuncto, hæc verba leguntur:

Codicis è contra meliori ſorte ſuperbit,
Quod ſe perfectum dicere poſſit, opus.
Perpetuus *ſiquidem ſic* Commentarius *omnes*
Afficit inſigni commoditate ſuâ:
Chalcographos ut jam repetita impreſſio feſſos
Reddiderit, vultus induerit q; novos. Gallia

Gallia quin, aliàs cui extera pleraque ſordent,
Nil in eo pariter, quod reprehendat, habet.
Exſcriptumque typis Lugduni menſe vel uno
Exhibet, adjiciens nil, minuensque nihil.
In mendis enim, queis prima hinc inde laborat
Editio, ſtatuit relligioſa ſequi.
Adde, quod illorum facta eſt deletio nulla,
Quæ poterant Sedem lædere forte ſacram.

§. 6. Anno 1653 non tantùm Decretalium Profeſſio, ſed etiam ſplendidum Ordinarii Facultatis Juridicæ munus oblatum, & inſuper honorificus Conſiliarii Electoralis Brandeburgici titulus ei fuit adjunctus.

§. 7. Obiter hoc loco notandum, *Ordinarios* in Facultatibus Juridicis quarundam Univerſitatū, nempe Lipſienſis, Wittebergenſis Francofurtenſis & Jenenſis idem eſſe, quod *Ordinatores*, qui ſcilicet res Facultatis ordinant. Olim enim cuivis Lectori ſuas lectiones ordinabant, deſides verò officii ſui commonefacere poterant, prout apparet ex Sigismundi Finckelthuſii Oratione *de Collegiorum Juridicorum origine*, item ex Melchioris de Oſſe, Judicii Aulici Electoralis Præſidis conſilio *de conſervanda in Principatu Juſtitia & feliciter regendis Provinciis Saxonicis*, juſſu Sereniſſ. Electoris Saxoniæ Dn. Auguſti, glorioſæ memoriæ, anno 1555. concepto, ſub tit. von der Juriſten Facultät, und ihren Lecturen und Exercitiis.

§. 8. Quamvis in Academiis Saxo-Electoralibus Profeſſores jus denominandi Profeſſores habeant, in perſona tamen *Ordinarii*, teſte Carpzovio *lib. 2. Jurispr. Conſiſtor. Tit. 25. def. 401. num. 7, 8. 9.* res aliter ſe habent.

§. 9. Absque ulla enim denominatione Elector Sereniſſimus, de vacantia hujus officii certioratus, ei, quem dignum

&

& idoneum judicat, functionem iſtam defert, ac Facultati Juridicæ præficit.

§. 10. Quod inde procul dubio obtinuit, quia in cauſis arduis Conſilium *ordinarii* à Sereniſſimo Electore ſpeciatim quandoque requiritur, ut hinc Serenitatis ſuæ haud parum interſit, talem conſtitui *Ordinarium*, cui fidere queat.

§. 11. Propterea etiam Ordinarius Lipſienſis honore & titulo Conſiliarii Electoralis donatur. In quo & id peculiariter receptum, ut perpetuum ſuſtineat Decanatum in Facultate Juridica.

§. 12. Tandem de Beati Viri, qui anno 1672 placidè obiit, cum octies 8 annos, 8 menſes, & 8 dies vixiſſet, inſigni Pietate quin aliqua addam, omittere haud poſſum. Optimè autem illa laudatur in cippo antea allegato his verbis:

JUSTITIA & PIETAS, *quas æquo ardore colebat,*
Triſtantur, Myſtam non ſupereſſe ſuum.
Atque pii *nobis* Conſulti Juris *in illo*
Exemplar ſtatuunt, præcipiuntque ſequi.
Namque DEum gnarus ſincerum poſcere cultum,
Huic ſoli voluit pectus habere ſacrum.
Sæpius hinc verbi divini tractus amore
Ædibus in ſacris conſpiciendus erat,
Quodque Catecheſis *ſolet hic* Examen *haberi,*
Hunc auditorem vidit adeſſe pium.
Idque domi repetens vitam moresque ſuorum
Imbutos ſtuduit reddere amore DEI.
Luce ſacrâ peragens ſua ſacra domeſtica, ſuetis
Ex Evangeliis, erudiensque ſuos.
In qua ſcriptotenus ſupereſt Meditatio, ſacros
Quæ textûs quatuor partibus *enumerat:*

Qua-

Quarum Prima *DEI narrat BENEFACTA* benigni,
Sed VITIA in nobis Altera *abundè notat.*
OFFICIA his jungit Pars Tertia, *at* Ultima *menti*
Summatim GEMITUS ſuggerit inde pia.

§. 13. Varia elaboravit ſcripta juridica, quorum aliqua ipſe edidit, nempe

I. Tractatum *de Pace Politica, anno 1657.*
II. *De Ceſſione Actionum & Verſuris. 1662.*
III. *Commentarium in XII. Libros Codicis. 1663.*
IV. Repetitio *Paratitlorum Weſenbecii. 1664.*
V. *Memoriale præcipuarū Legū Codicis per* Q.Q. *adornatū.1665.*
VI. *De Proceſſu tùm Criminali inquiſitorio, tùm Civili. 1666.*
VII. *Exercitationes Juſtinianeas ad Inſtitut. XXXII 1667.*
IIX. *Commentarium in Pandectas. 1670.*

Taceo Diſputationes Juris varias, quas publici juris fecit.

§. 14. Præter hos, ab ipſo auctore editos, alii nonnulli poſthumi Tractatus operâ & curâ Generi, tanto Socero haud imparis, famigeratiſſimi ſcilicet JCti Dn. Samuelis Strykii, quondam Francofurti, nunc Wittebergæ Anteceſſoris Primarii, prodierunt, nempe *I. Deciſionum Facultatis Juridicæ Viadrinæ Centuriæ V. quas publicarum lectionum nomine propoſuit.*

§. 15. II. *Conſilia & Reſponſa Academica, edita 1677.*
III. *Jus Eccleſiaſticum 1680.* cui in fine acceſſerunt, *Prælectiones ad Regulas Juris Canonici:*
IV. Tractatus *de Proceſſu concurſûs creditorum 1683.*

§. 16. Impoſterum quoq; deſideratam *Sacrarum Meditationum* editionem promiſit laudatus Dn. Strykius in mnemoſyno, quod, ut ſingularem ſuam erga Socerum meritiſſimum teſtaretur pietatem, fatali illi Pandectarum titulo, *de mortuo inferendo & ſepulcro ædificando,* cui beatus

P auctor

auctor anno 1672. die XIV. Decembr. ultimam admovit manum, præmiſit.

§. 17. In allegatarum Exercitationum Juſtinianearum *XX. ad pr. Inſt. de Emt. & Vend. n. 9. ſeqq.* ſuam de Auro Chymico ſententiam exponit his verbis: Sed quid ſi Alchymiſticum aurum pro vero vendatur? Quod ſi aurum illud à Chymicis elaboratum verum aurum eſt, ut defendit Sennert. in libr. *de Chymic. & Galenic. conſenſu. c. 2.* confer *Scheplitz ad Conſuetud. Marchic. p. 4. t. 4. §. 1. n. 24.* &, ut artifices ajunt, nonnullis qualitatibus tantum diſtat, emtionem valere conſequens eſt. *l. 10. ff. de contr. emt.* ut tamen venditor teneatur in id, quanti intereſt, emtorem deceptum non eſſe. *l. 45. ff. h. t.*

CAP. XXXI.

De aliorum quorundam JCtor. opinionibus aurum Chymicum concernentibus.

§. I.

HEnricus Rudolphus Redeker, JC. Roſtochienſis Diſputationem de *Nummo ejusque corruptione ac reductione*, à Reſpondente, Dn. Friderico Adolpho Hanſen, nunc Regiminis Glückſtadienſis Conſiliario graviſſimo, Dn. Affine meo honoratiſſimo elaboratam, anno 1673. habuit, ubi in §. 12. hæc de Alchymia habet: Aurum *Alchimicum* ſive *Alchimiſticum* Dd. in diverſum rapit, *Afflict. tit. de regal. n. 21.* & plurimi ad monetandum eſſe habile arbitrantur.

§. 2. Contrarium verius credit *Decianus l. 7. c. 23. n. 12. Adamus Keller lib. 2. de offic. Juridico-Polit. c. 19. Becer. c. 4. n. 11.* ad alium vero uſum licitè poſſe adhiberi, ſibi perſuadent: Ubi ſimul monent, quod non ſingulis, qui plerumque

que exercitio & uſu hujus artis omnes ſuas abſumunt facultates, ſed tantùm Principibus & locupletioribus confectio illius auri ſit permittenda.

§. 3. *Jacob. Auguſt. Thuan. Hiſt. lib. 48. pr.* de Granatæ Rege Bulhari ſcribit, illum artem metalla cætera in aurum traſmutandi percalluiſſe.

§. 4. Mirabile idem recenſet exemplum *Hiſtor. 104. in fine.* de puero ſeptenni, cui nomen Chriſtophorus Müller, fabri lignarii filio in Quadis, quod illi anno 1593. loco dentis, qui ei anno critico exciderat, maxillaris aureus optimi auri Pannonici ſit renatus.

§. 5. Cæterùm non deſunt, qui planè artem Alchimiſticam improbant, illamque fallacem & fatuam dicunt: *Teſſaur. p. 1. n. 42. Viv. comm. opin. cit. in fin.* ipſe Pontifex *in capit. un. de Crim. Falſi in Extravagant. Commun.* non ſolùm ex auro alchimico nummos cudere vetat, ſed & eos, qui iſtiusmodi aurum vel argentum fecerint, fieri mandaverint, operam præſtiterint, vel expenderint, infamiæ notâ aliisque pœnis afficit.

§. 6. Nos brevitatis ſtudio illam litem Chimicis commendamus, ut oleum operamve pro lubitu perdant, & ex auro fumum conficiant. *Hactenus ille.*

§. 7. D. Petrus Müllerus, JCtus Jenenſis, in diſputatione de *Perſona excellentia* Jenæ 1682, Reſpondente *Salomone Auguſt. Claudero* habitâ, *cap. 2. theſ. 9.* ad quæſtionem, An Princeps in cudenda moneta adhibere poſſit aurum & argentum Chymicum? *Hermes faſcic. Jur. publ. c. 12. n. 25.* rectè negativè reſpondet, cum in commercium tanquam aurum deduci nequeat &c. tradente *Martin. Delrio diſquiſit. magicar. lib. 1. c. 5. qu. 1.*

§. 8. Johannes Guilielmus Pfennigk, Jur. Doctorand. in Tractatu de *Rei numariæ mutatione & augmento*, von ſteigender und fallender Müntze *l. 2. c. 2. n. 20. ſeqq. pag. 179.* paulo prolixius de hâc materia agit. Spectat huc, *inquiens*, omninò aurum Alchymiſticum, ſtudio metallurgico & ſingulari artificio ab iis, qui Chymici audiunt, confectum, quod an pro vero ſit reputandum, probamque ſuam in lapide Heraclio ſuſtineat, diſquiritur anxiè.

§. 9. Tuentur affirmativam non pauci, eandemque rationibus his ferè colorare nituntur: quod aurum verum arte Chymica poſſit effici, idemque tot experimentis artifices peritiſſimi dederint comprobatum. Videatur uberius diſſerens Hermannus Conringius de *Hermetica Ægyptiorum vetere, & Paracelſicorum nova medicina c. 3. §. 26. & 27.*

§. 10. Mihi tamen ad verſantium ſententia potior arridet, eandemq; ut promtius ſequar, ſuadet auctoritas Petri Mülleri *Tract. de conventibus Circulorũ, cap. 8. num 48. ſeqq. & Diſſertatione de Perſonæ excellentia c. 2. th. 9.* Principio enim Jure Pontificio *Extrav. Comm. c. un. de Crim. Falſ.* prohibita videtur omnis ex auro Chimico conflatio.

§. 11. Deinde utut interdum probæ notæ reperiatur, tamen rariſſimè hoc evenit, ſed colore vel ſpecie ſaltem id mentitur, & adeò clanculum quidem, ut fraus dignoſci, non niſi à peritiſſimis Artis Docimaſticæ magiſtris poſſit: Nefas proinde foret, in comercium tanquam aurum deduci, quod verè tale non eſt.

§. 12. Porrò ſemper habenda eſt in Rep. ratio iſtius, quod ſæpius fit, non autem perinde ejus, quod rarò: Aurum Chymicum plerumq; eſſe falſum, dolumq; latentem ſecũ ducere, nemo facilè diffitebitur: ſatius itaq; & conſultius eſt, non tantùm confectionẽ ex hac fallaci materia, verùm etiam ipſum ſtudium Alchymiſticum è Rep. tollere, aut certè non cuivis permittere.

§. 13. Quo

§. 13. Quo collimat Martinus Delrio *l. 1. Diſqu. Magic. c. 5. qu. 4 §. 4.* Ex his omnibus patet, *verba ipſius recenſeo*, optimam eſſe, quam ajunt, Angliæ legem, Ne ulli ſine permiſſu Principis ſub pœna capitis, liceat Alchymiam exercere. Quam legem expediret etiam alibi ferri, nam tùm cum delectu princeps talia poteſt permittere, conſideratis circumſtantiis prædictis. Tunc etiam ceſſarent pericula, quæ diximus.

§. 14. Non abſque jactura ſanè irreparabili ſuis ſumtibus Artem hanc exerceri perſuaſa fuiſſe aliquot ſuprema Germaniæ capita, in vulgus notum eſt.

§. 15. Experimenta ipſius rei, ſi quiſquam alius in orbe, nunc frequentare procul dubio ardet Galliæ Rex, hoſtis Imperii infenſiſſimus. Produnt id monetæ & aureæ & argenteæ nuper in regno ipſiusmet percuſſæ, quarum farraginem dijudicàrunt & ad Lydium lapidem revocàrunt peritiores, præſtigiasque noſtris fugiendas pronunciàrunt.

§. 16. Variorum hactenus JCtorum adduxi ſententias, & quidem retentis ipſorum plerumque verbis, ne fortè aliquis, me alterutrius partis ſtudio aliquid omittendo, addendo, aut immutando auctoribus alienam affingere voluiſſe mentem, ſuſpicari queat. Quilibet ergo æquus & à præjudiciis immunis lector ipſe, collatis Doctorum rationibus, facilè intelliget, quorum ſententia, tanquam probabilior, rejectâ alterâ, amplectenda ſit.

Cap. XXXII.

De Chymia per Aſtrologiam adumbrata.

§. 1.

CHymici, ut pretioſiſſimum Sapientiæ ſuæ theſaurum abſconderent, indignisque aditum ad regis palatium præclude-

cluderent, Ægyptiorum Sacerdotum, hoc eſt, Philoſophorum more hieroglyphicis ſignis ſua involverunt arcana, ut non niſi digni, & quidem ab ipſis Sapientibus edocti, illa intelligere, & Heſperidum hortos ingreſſi aurea decerpere impunè poſſent poma.

§. 2. Hinc artifices non tantùm per ſimilitudines ex Botanicis, Politicis, & Oeconomicis petitas, ſed etiam per parabolas Theologicas obnubilârunt artem, unde Gentilium Poëtæ de Indigetum, deaſtrorum, ac Heroum ſuorum connubiis, bellis, æmulationibus, &c. fabulas fingere anſam arripuerunt.

§. 3. Quibus figmentis ſimpliciores, cum ejusmodi metamorphoſes & mirabiles actiones non intelligerent, neſcio quæ divina & ſupernaturalia conceperunt miracula, & à callidioribus circumventi in ſuperſtitioſiſſimum idololatriæ abyſſum proh! præcipitati ſunt.

§. 4. Nihil autem frequentius eſſe, quam operationes Chymicas ſub ſignis Aſtrologicis abſcondi, multi jam dudum animadverterunt, nec tamen omnia explicârunt, Operæ pretium itaque duxi, aliqua à me hactenus adnotata adducere, ut benevolus Lector inde videre poſſit, quam facilè rerum Chymicarum imperiti à ſuperſtitioſis Aſtrologorum vorticibus in immenſas errorum abripi queant voragines.

§. 5. Johannes Baptiſta du Hamel Operum Philoſophicorum *tomo I. pag. 240.* mentionem facit libri cujusdam, à Gallo quodam ſcripti, cujus titulus: *Abregé de l'Aſtronomie inferieure &c.* Hoc eſt: *Epitome Aſtronomiæ inferioris, explicans ſyſtema Planetarum, duodecim ſigna Zodiaci, aliasque conſtellationes Cœli Hermetici, cum ſpecimine Aſtronomiæ naturalis adverſus Ptolemæum, Copernicum, & Tychonem:*

quo demonſtrantur illorum errores circa diſtantiam, magnitudinem & motum aſtrorum, cœlumque Solis conſtitui ſupra fixas & errantes. per J. D. B. Pariſiis apud Senleque & Remy 1644.

§. 6. Hunc anonymum refutaturus du Hamel ex prima parte ſequentia excerpſit: *Sed jam*, inquiens, *tempus eſt, ut aggrediar tùm Hermeticam ſeu inferiorem, tùm Naturalem ſeu ſuperiorem, ut ipſe loquitur, Aſtronomiam.*

§. 7. *Ab illa igitur, ut nobiliori, ſuo quidem judicio, opus orditur ſuum, & demonſtrare nititur, nomina, figuras, ordinem & proprietates inditas tùm planetis, tùm ſignifero, tùm reliquis cœli conſtellationibus, originem ſumſiſſe ab Alchymia: neque aliud eſſe duodecim ſigna & domos Zodiaci, quam præcipuas magni operis, ſeu Philoſophici Lapidis conficiendi, rationes.*

§. 8. *Caput autem & caudam Draconis, Cepheum, Casſiopeiam, Andromedam, Perſeum, caput Meduſæ, Plejades, Urſam & Orionem præcipuè, aliasque configurationes ortum habuiſſe ex divinis Chymiæ myſteriis, Aſtronomosque & Poëtas ſuas fabulas omnes hauſiſſe ex veritatibus Hermeticis, ænigmatibus hic involutas.*

§. 9. *Nec aliunde fluxiſſe illam celebrem Ariſtarchi de motu terræ ſententiam, quam ex dictis Pythagoræ malè intellectis. Cum enim hic, illius magiſter, conficiendi auri artem probè callens,* (quod probat Anonymus ex aurea coxendice, de qua ipſe gloriatur Pythagoras, ut ajunt fabulatores) *doctrinæ ſuæ Hermeticæ myſteria vellet involvere Geometria figuris, aliisq. mathematicorum præceptis, ſuosq. auditores ſcientiam illam docere ſub ænigmatibus ſex corporum Geometricorum, variisq. Aſtronomiæ involucris: contendit Anonymus, Platonem & Ariſtarchum fictis his verbis circumventos ipſius placita ad literam, non ad ſenſum interpretatos fuiſſe.*

§. 10. *Pla-*

§. 10. *Platonemq; figuris iſtis inhæſiſſe, Ariſtarchum verò ex hoc effato*, Terram eſſe velut unum ex aſtris, *ipſi motum & locum in cælo, non in mundi centro, tribuiſſe.*

§. 11. *Et ſic omnia à Pythagora, aliisque veris Hermeticisque Philoſophis, verè, ſed emblematicè, ad Artem Chymicam & Chryſopœiam dicta ab illis ignaris Geometris & Phyſiologis à vero ſenſu detorta fuiſſe.*

§. 12. *Hincque natas fabulas omnes tùm Poëtarum, tùm Aſtronomorum, quod non illepidè, ſed eleganter & ingenioſe ſanè probat hic author, eo tamen, modo & iis argumentis, quibus ſui ſimiles venditare conſueverunt ſuas ineptias, nugas & fatuitates.*

§. 13. *Sic enim voco libros illorum, qui neſcii tam profundæ ſcientiæ, quàm non impugno ex propoſito, de illa tamen adeò audacter & confidenter loqui prætendunt, ac ſi Hermetes ipſi aut Gebri concionarentur. Atque hæc eſt prima pars libri propoſiti, cujus intentum refellere aut approbare, non eſt hujus loci nec inſtituti noſtri.* Hactenus du Hamel.

§. 14. Quamvis Anonymus hic aliqua, primâ fronte veritati Aſtronomicæ quodammodo repugnantia, proferat, minimè tamen contemnenda ſunt, quæ ratione ſignorum Aſtrologicorum ex Chymia deſumtorum ſtatuit, ut ex iis, quæ paulo poſt proferemus, patebit.

§. 15. Hoc ſolummodo hîc monuiſſe ſufficiat, nullam, aut vix longe petitam ab Aſtrologis dari poſſe rationem, quare Saturnus per ſemicirculum cruci ſubjectum ♄, Jupiter verò per ſemicirculum cruci alligatum ♃ ſignetur. Chymici contra facilè rationes harum figurarum dare ſolent, dum per crucem plumbo verticaliter impoſitam majorem imperfectionem, cruce autem ſemicirculo ſtanni lateraliter adjunctâ, mediocrem debilitatem ſignificari dicunt.

§. 16. Æque

0 5 9 4 2 5 5 8